

WELKOM OP HET CONGRES BIODIVERSITEIT & GEMEENTEN

- 13.15 Welkom & Introductie
- 13.25 Natuur in stadslandschappen
- 13.45 Onderzoek biodiversiteit bij gemeenten
- 14.00 Reflectie op onderzoeksresultaten
- 14.10 Presentatie Natuurladder
- 14.20 *Pauze*
- 14.45 Workshop Ronde 1
- 15.50 Workshop Ronde 2
- 16.50 Afsluiting
- 17.00 Borrel

ONZE AMBITIE: BENDING THE CURVE

Louise Vet

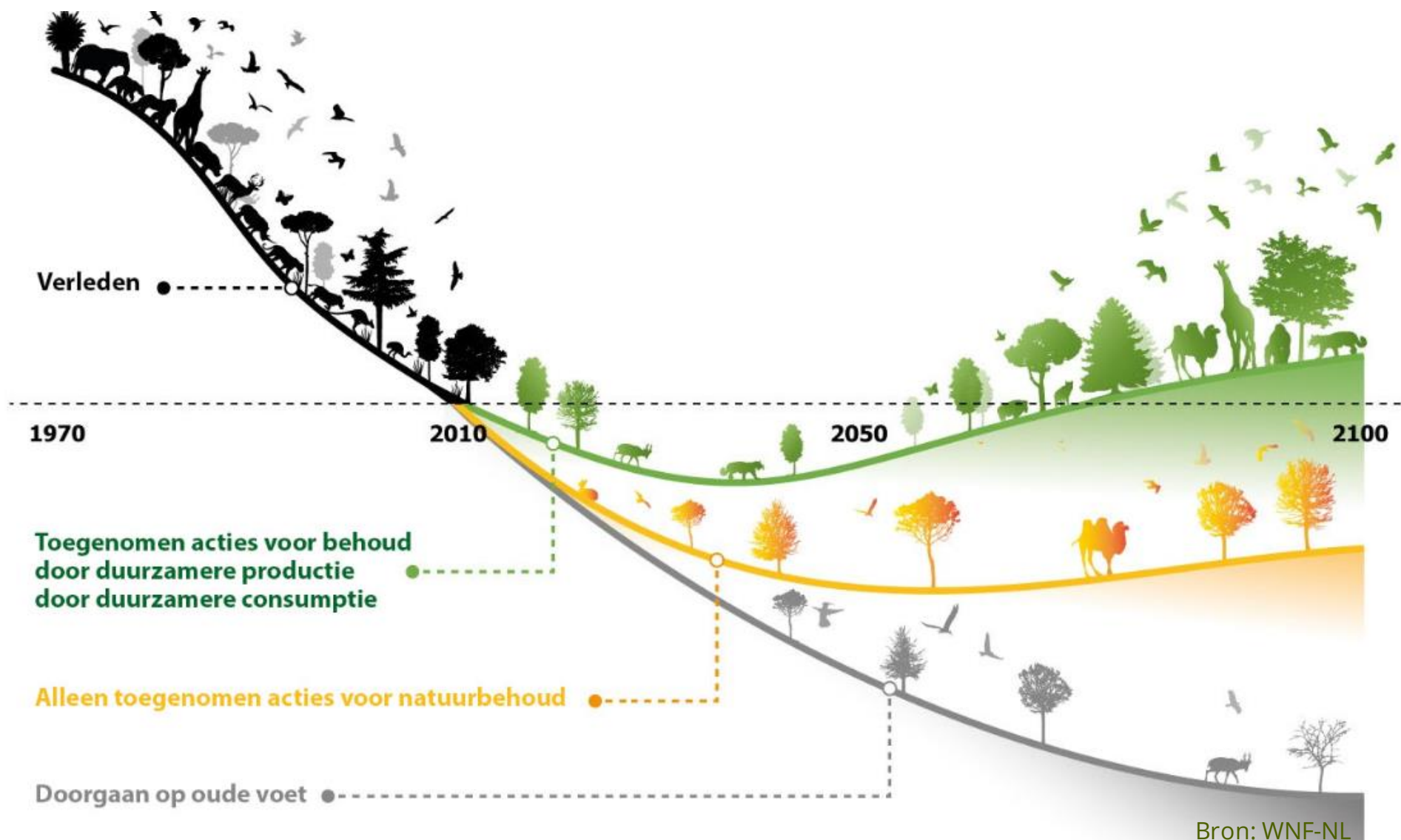
Voorzitter Stichting Deltaplan Biodiversiteitsherstel

“Alleen als boeren, wetenschappers, overheden, bedrijven, natuurorganisaties en burgers de handen ineenslaan, kunnen we de biodiversiteit in Nederland herstellen.”

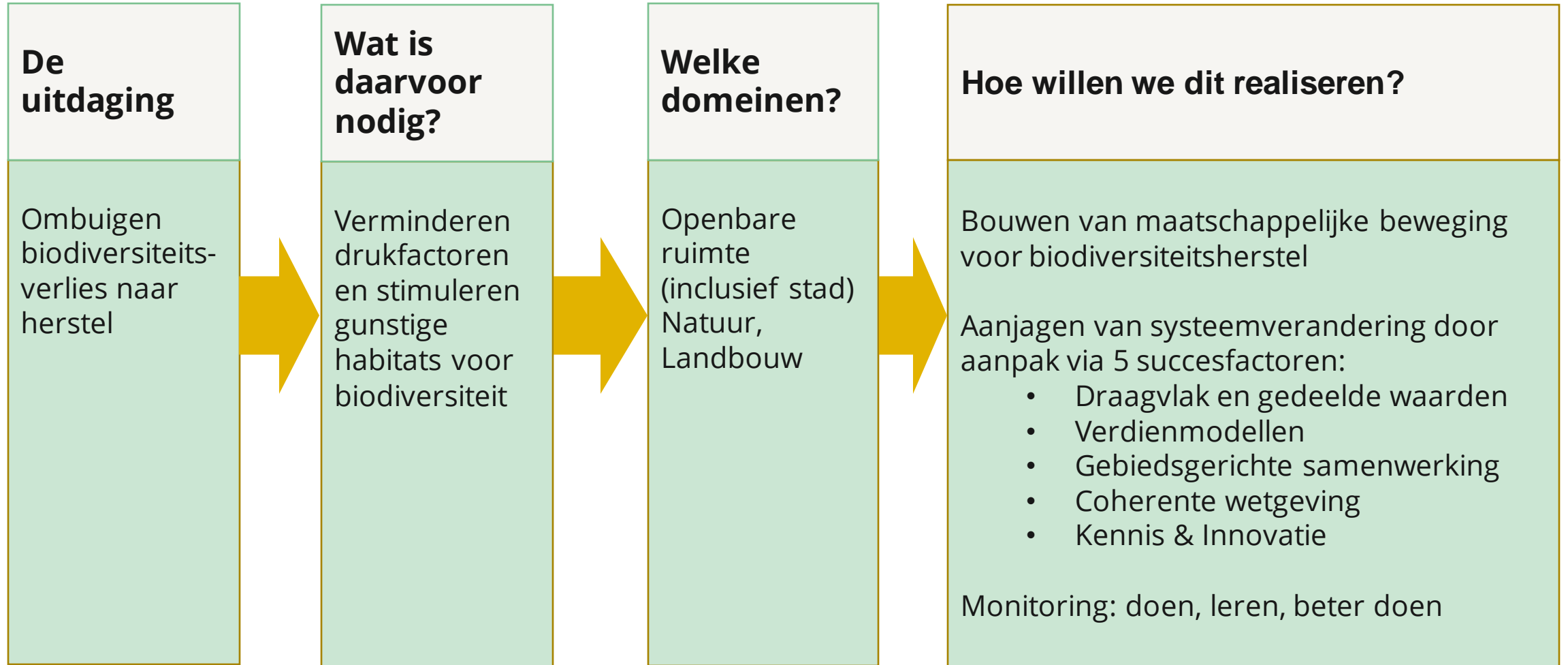

#samenvoorbiodiversiteit

ONZE AMBITIE: BENDING THE CURVE

ONS VERANDERVERHAAL

BOUWEN VAN MAATSCHAPPELIJKE BEWEGING

- **123 partners** en **109** supporters
- Elke partner **eigen commitment** voor bijdrage aan succesfactor en biodiversiteitsherstel
- **Toetsing uitvoering commitment** vanuit Deltaplan

Voor een overzicht van de commitments van onze partners, zie: <https://www.samenvoorbiodiversiteit.nl/over-ons>

#samenvoorbiodiversiteit

SAMENWERKING PARTNERS – STEENBREEK, VHG, NL GREENLABEL

#samenvoorbiodiversiteit

ROLLEN STICHTING DELTAPLAN BIODIVERSITEITSHERSTEL

	Rol	Toelichting
1	Agenderende rol	<ul style="list-style-type: none"> • Publieke en private partijen aanspreken op hun verantwoordelijkheid voor herstel van biodiversiteit; • Aangeven welke beleidsveranderingen nodig zijn; • Inzetten op structurele beloning van biodiversiteitsprestaties.
2	Faciliterende rol	<ul style="list-style-type: none"> • Partijen bij elkaar brengen om gezamenlijk knelpunten voor herstel van biodiversiteit aan te pakken
3	Activerende rol	<ul style="list-style-type: none"> • Community van meer dan 100 partijen (waarvan 13 gemeenten) voor het delen van kennis en praktijkervaringen; • Stimuleren brede toepassing van tools en (beleids)instrumenten voor herstel van biodiversiteit.
4	Monitoringrol	<ul style="list-style-type: none"> • Prestaties op het gebied van biodiversiteit meetbaar maken; • Inzichtelijk maken waar wel en waar nog onvoldoende voortgang wordt geboekt.

WAT WILLEN WE BEREIKEN IN DE OPENBARE RUIMTE?

- Openbare ruimte wordt ecologisch beheerd;
- Iedere nieuwe ruimtelijke ontwikkeling levert een toename op van de biodiversiteit.

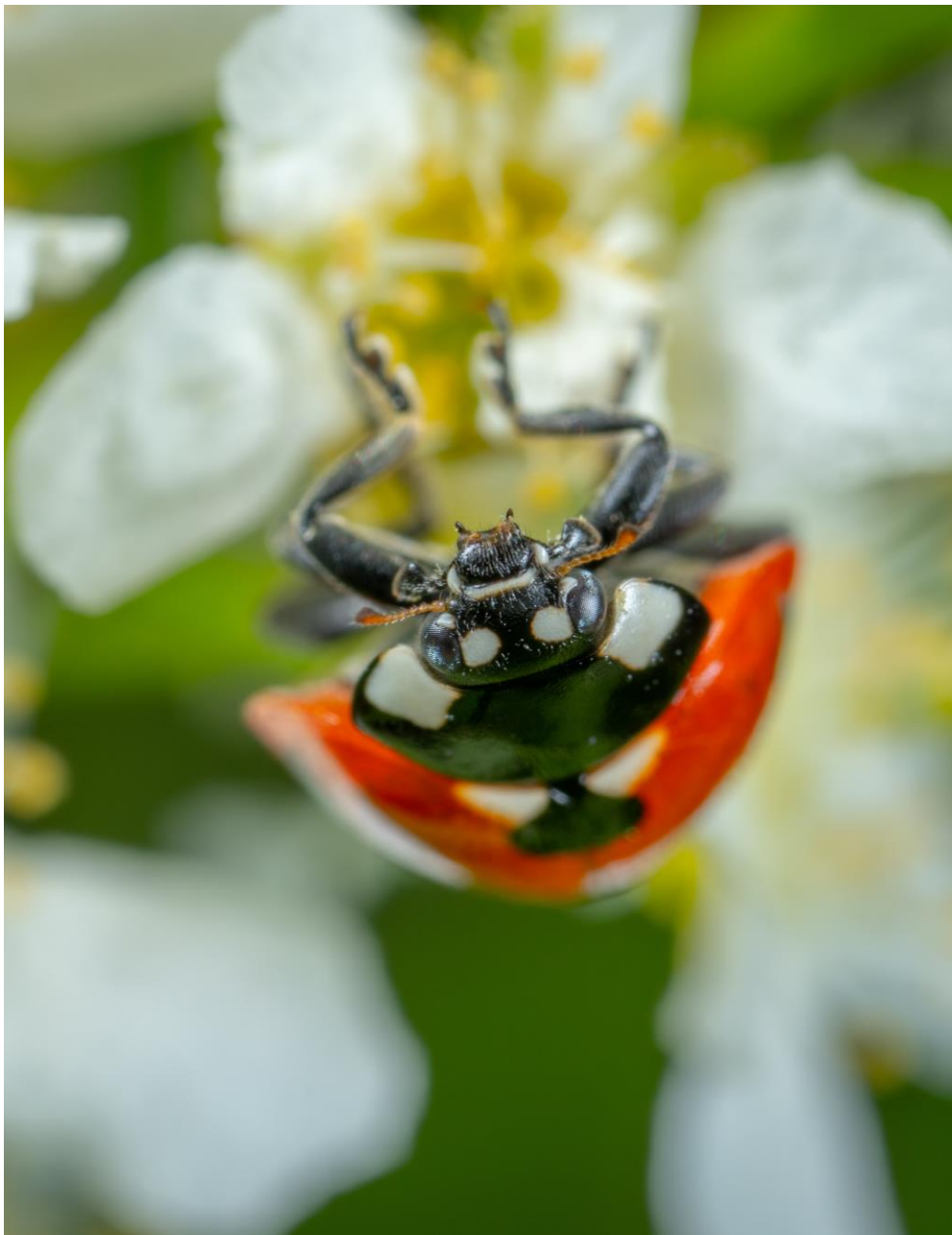
WAT WILLEN WE BEREIKEN IN DE NATUUR?

- Effectieve verbinding van natuur via natuurgebieden, agrarisch gebied en de openbare ruimte;
- Beheer in natuurgebieden en op landbouwgrond is op elkaar afgestemd en versterkt elkaar;
- De lokaal-specifieke biodiversiteit is hersteld.

WAT WILLEN WE BEREIKEN IN DE LANDBOUW?

Omslag naar een landbouwsysteem dat:

- In balans is met de omgeving;
- Een positieve bijdrage levert aan de biodiversiteit;
- Waar boeren een goede boterham kunnen verdienen.

AMBITIES NADER UITGEWERKT

- In 2030 bestaat 5% van het landelijk gebied uit groen/blauwe landschapselementen. Dit groeit door naar 10%, uiterlijk in 2050;
- In 2030 wordt 50% van de openbare ruimte (groen & blauw) ecologisch beheerd;
- Iedere nieuwe ruimtelijke ontwikkeling levert een toename op voor biodiversiteit. In 2030 geldt dit voor minimaal 50% van de projecten;
- In 2025 wordt in alle provincies stapeling van beloningen toegepast voor boeren die overgestapt zijn op een natuurinclusievere bedrijfsvoering;
- In 2025 is langjarige vergoeding voor ecosysteemdiensten gerealiseerd.

AMBITIE: 10% GROENBLAUWE DOORADERING

- Landelijk gebied: 2.237.000 ha → 10% = 223.700 ha;
- Daarvan ~80% op landbouwgrond en 20% bij Rijkspartijen, particulieren, waterschappen en gemeenten.

Houtige elementen

Houtsingels, houtwallen, heggen, bom, en lanen, graften, houtsingels en pestbosjes.

Kruidachtige elementen

Keverbanken, akkerranden, bloemenbermen, dijken met kruidenbeheer

Natte dooradering

Natuurlijke oevers, rietlanden, poelen, natuurlijk beheerde sloten

MAATSCHAPPELIJK BELANG

Mens en natuur zijn verbonden, zonder biodiversiteit en een gezonde en levende omgeving geen economie

- Biodiversiteit;
- Klimaat: CO2 vastleggen in hout en bodem;
- Ecologisch evenwicht: functionele natuur voor de landbouw;
- Kwaliteit landschap: betekenis voor recreatie, woon- en werkomgeving;
- Lucht en water: landschapselementen helpen in filtering lucht en vasthouden water.

Groenblauwe dooradering heeft daarbij wat te bieden

- Insecten en bodemorganismen kunnen zich ontwikkelen en in landelijk gebied verspreiden;
- Een houtig element legt ruim 15.000 kg C vast per jaar, een natuurlijke oever tot 3x zo veel;
- Elementen zorgen voor een betere bestuiving en plaagreductie, organisch materiaal zorgt voor een betere levende bodem;
- Planten leggen fijnstof en stikstof vast dichtbij de bron. Elementen zorgen voor een betere bodemberging van water.

GEMEENTEN AAN DE SLAG

Lakenpark Leiden:

Vroeger: 60 parkeerplaatsen

Nu:

- 6500 m² extra park;
- 60 extra bomen;
- ruim 5000 m² beplanting.

Leiden

NATIONAAL GROEIFONDS – BEDRIJVENTERREINEN

Het programma werkt in negen jaar toe naar een nieuw normaal, waarin bedrijventerreinen transformeren naar groene, gezonde, energie-efficiënte en klimaatbestendige werklandschappen van de toekomst.

- Het beperken van risico's van hitte- en wateroverlast;
- Het realiseren van een aantrekkelijke werkomgeving;
- Het bijdragen aan biodiversiteitsherstel;
- Het bevorderen van de energietransitie;
- Het bevorderen van de innovatie- en implementatiekracht van de groensector.

INNOVATIEFONDS – HOEKSCHE WAARD ZOEMT

Het Innovatiefonds stimuleert samenwerkingen tussen burgers en andere grondgebruikers zoals boeren, terreinbeherende organisaties en (lokale) overheden om de biodiversiteit te versterken. Dankzij deze bijdrage kan het projectteam aan de slag met het herstellen van de lokale biodiversiteit.

- Aanleg ecologische verbindingszones tussen verscheidene kleine natuurgebieden;
- Aanplanten 50 bomen en 1000 struiken;
- Succesvolle samenwerking inwoners, landschapsverenigingen, staatsbosbeheer, waterschap en gemeente.

Natuur in stadslandschappen: van visie naar handelingsperspectief

Harry Boeschoten

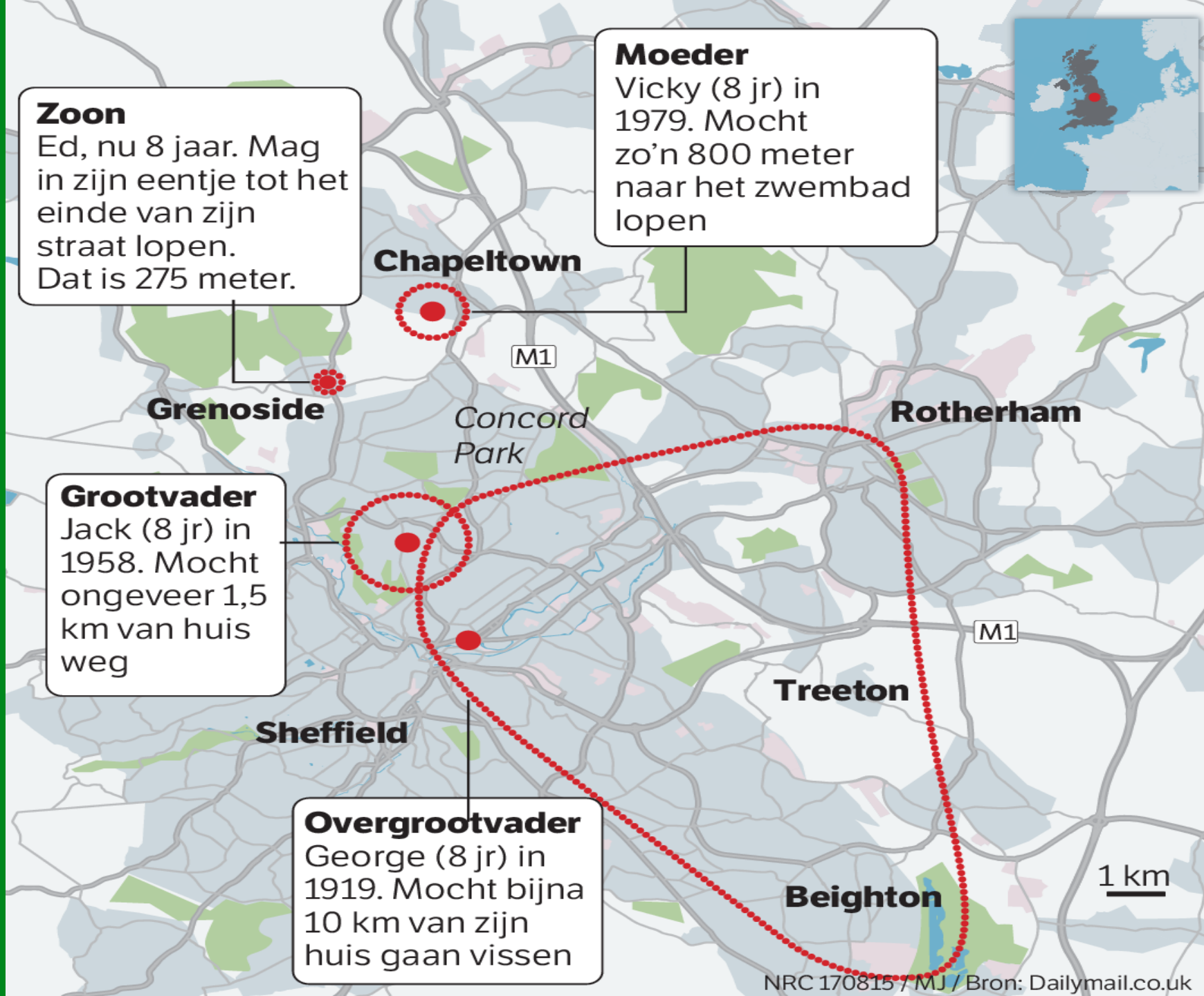
staatsbosbeheer

De waarden van **groen**

- Gezondheid & sociale cohesie
- Wateropvang & hittestress
- Recreatie & sport
- Vastgoedwaarde & vestigingsklimaat
- Biodiversiteit & cultuurhistorie

- Verandering van gebruik van de ruimte
- Verandering in recreatiepatronen

- Verandering van gebruik van de ruimte
- Verandering in recreatiepatronen

Bermtoerisme

staatsbosbeheer

- Verandering van gebruik van de ruimte
- Verandering in recreatiepatronen
- **Klimaatvraagstukken**
- **Gezondheid en preventie**
- **900.000 huizen erbij**

staatsbosbeheer

Groene plekken → **groene** netwerken

Topografische ziekte

staatsbosbeheer

Dans door de schalen

staatsbosbeheer

Groene netwerken (nutsvoorziening)

Groene netwerken

- Denkend vanuit mensen in de stad
- Begint bij de voordeur en in de achtertuin
- Doorlopend, drempelloos netwerk
- Verbindt kleine en grote groene gebieden
- Aantrekkelijke, veilige verbindingen

Groene netwerken

- Denkend vanuit dieren
- Begint in groene recreatiegebieden en natuurgebieden
- Doorlopend, drempelloos netwerk
- Verbindt kleine en grote groene gebieden
- Aantrekkelijke, veilige verbindingen

Groene netwerken

- Fysiek mogelijk (kan ik er komen?)
- Kan ik het vinden?
- Is het sociaal veilig?
- Is het verkeersveilig?
- Is het aantrekkelijk?

staatsbosbeheer

geveltuin

groene daken

staatsbosbeheer

staatsbosbeheer

staatsbosbeheer

Groene stads- & dorpslandschappen:

- oppervlakte
- netwerk
- basiskwaliteit (natuur én mens)

Regeerakkoord

- Woningbouw - Groen groeit mee
- Hittestress - klimaatdiscussie
- Gezondheid-bewegen-ontmoeting
- Natuur – stikstof
- Woningbouw – duurzame grondstoffen

En er gebeurt al heel wat ...

- Diverse puntensystemen (Den Haag, Amsterdam)
- Convenant klimaatadaptief bouwen Zuid Holland, MRA, Utrecht
- Bouwsector – Lenteakkoord, petitie Dwars&Hoekstra
- Tweede Kamermoties (normstelling)
- Woonagenda & Mooi Nederland
- Agenda Natuurinclusief
- Startpakket aan de provincies
- Onderzoeken basiskwaliteit (mens en natuur)

staatsbosbeheer

Projecten onder handen

- 30 steden
- Purmerend
- Lelystad
- Almere

Doorwerking – hoe nu verder

- Verankering drieslag
- Groene netwerken als onderlegger
- Duidelijke rolverdeling rijk-provincie-gemeenten
- Financiering (nu en volgende regeerakkoord?)
- Kenniscentrum

staatsbosbeheer

Staatsbosbeheer in de groene metropool

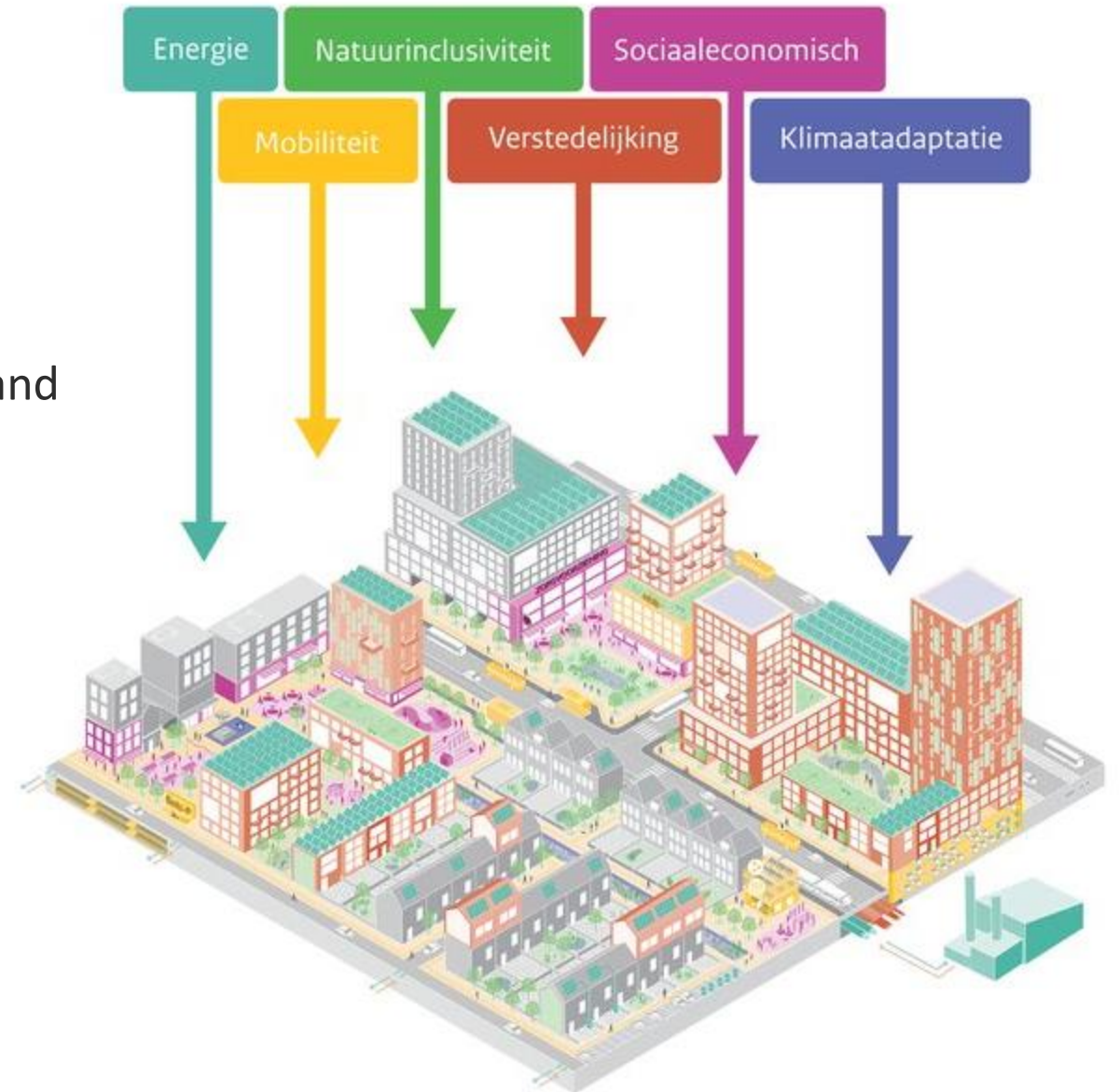
ONDERZOEK BIODIVERSITEIT BIJ GEMEENTEN

Stand van zaken, knelpunten en kansen

AANLEIDING

- Uitdagingen in de openbare ruimte
- Gemeenten dragen grote verantwoordelijkheid
- Deltaplan Biodiversiteitsherstel wil inzicht in stand van zaken en behoeften gemeenten

ONDERZOEK

Waar liggen de grootste uitdagingen en kansen bij gemeenten voor biodiversiteitsherstel, en welke ondersteuning van het Deltaplan en haar partners is gewenst?

STAND VAN ZAKEN

- Motivatie
- Verankering in het beleid

KNELPUNTEN

- Grootste uitdagingen
- Behoeften

KANSEN

- Kansen
- Mogelijke rol Deltaplan

METHODE

1. Enquête: 77 gemeenten (21%, aantal gemeenten NL: 342)
2. Interviews: 8 gemeenten, Stichting Steenbreek
3. Bijeenkomst P10 gemeenten

Functies:

- Beleidsmedewerker
- Beheerder
- Adviseur
- Werkvoorbereider
- Raadslid
- Projectmanager
- Stadsecoloog

Albrandswaard	Den Helder	Landsmeer	Overbetuwe
Alphen aan den Rijn	Dordrecht	Land van Cuijk	Putten
Altena	Dronten	Leiden	Reusel-De Mierden
Amsterdam	Edam-Volendam	Lelystad	Roerdalen
Apeldoorn	Ede	Lingewaard	Roermond
Arnhem	Groningen	Losser	Roosendaal
Bergeijk	Goes	Maasgouw	Rotterdam
Bergen, Uitgeest,	Gouda	Maashorst	Schiedam
Castricum, Heilo	Haarlemmermeer	Maastricht	Steenwijkerland
Bernheze	Heemskerk	Meppel	Utrechtse Heuvelrug
Best	Heemstede	Nieuwegein	Valkenswaard
Bodegraven-	Helmond	Nijkerk	Veldhoven
Reeuwijk	Hillegom, Lisse en	Nijmegen	Venray
Brummen	Teylingen	Noardeast-Fryslân	Vijfheerenlanden
Bunnik	Hoeksche Waard	Noordwijk	Vlieland
Cranendonck	Hof van Twente	Nuenen, Gerwen en	Vlissingen
Dalfsen	Hollands Kroon	Nederwetten	Waadhoeke
De Bilt	Horst aan de Maas	Oegstgeest	Wierden
De Fryske Marren	Houten	Oirschot	Winterswijk
De Ronde Venen	IJsselstein	Olst-Wijhe	
Delft	Kapelle	Ommen	
Den Haag	Krimpenerwaard	Oost Gelre	

Legenda

- Interview
- Interview + enquête

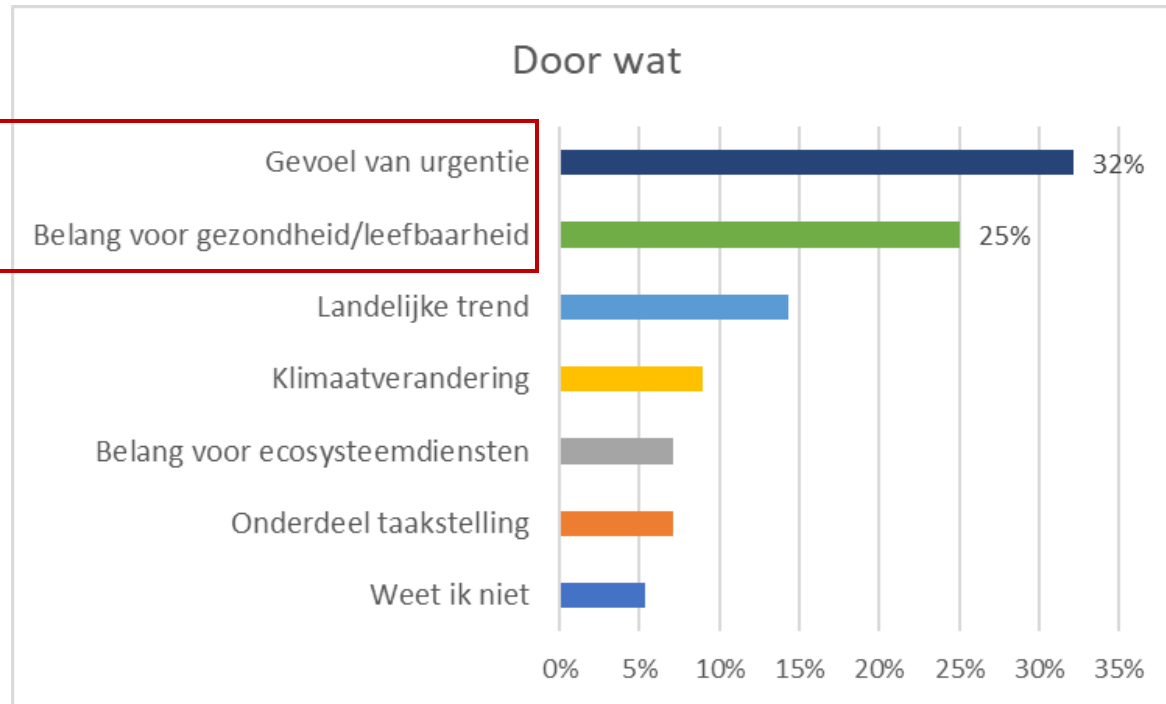
1. STAND VAN ZAKEN

#samenvoorbiodiversiteit

STAND VAN ZAKEN: MOTIVATIE

Door wat wordt uw gemeente gemotiveerd om aan biodiversiteit te werken? (open vraag)

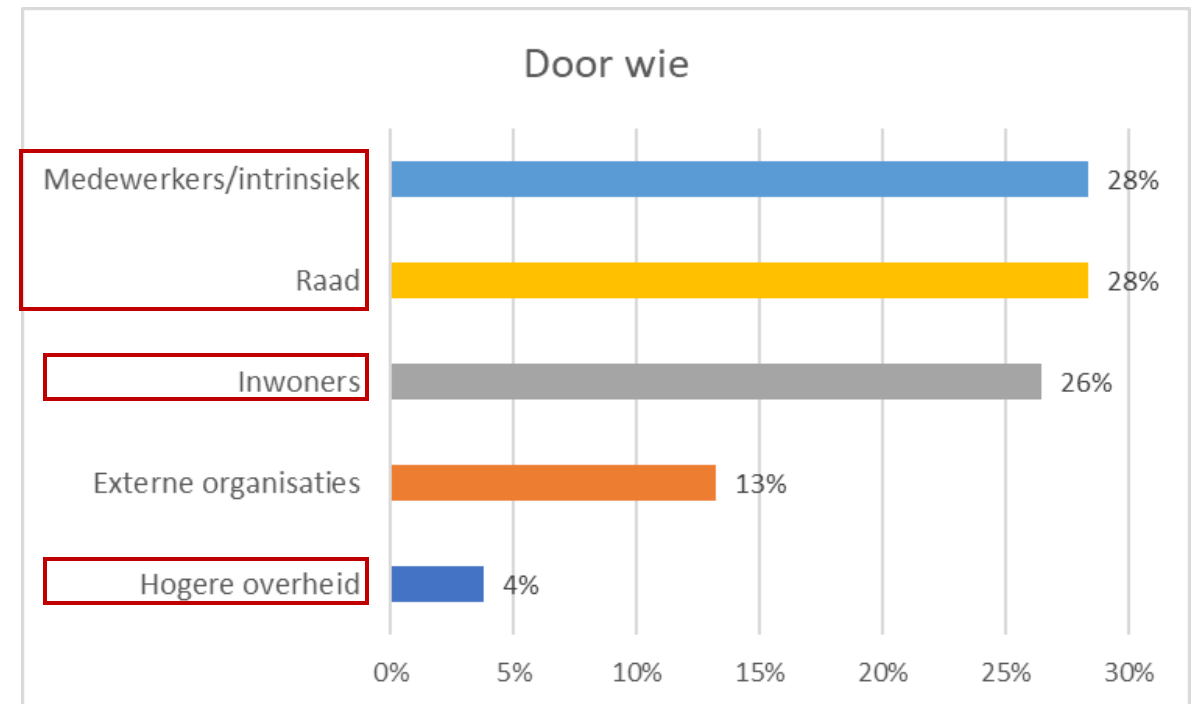
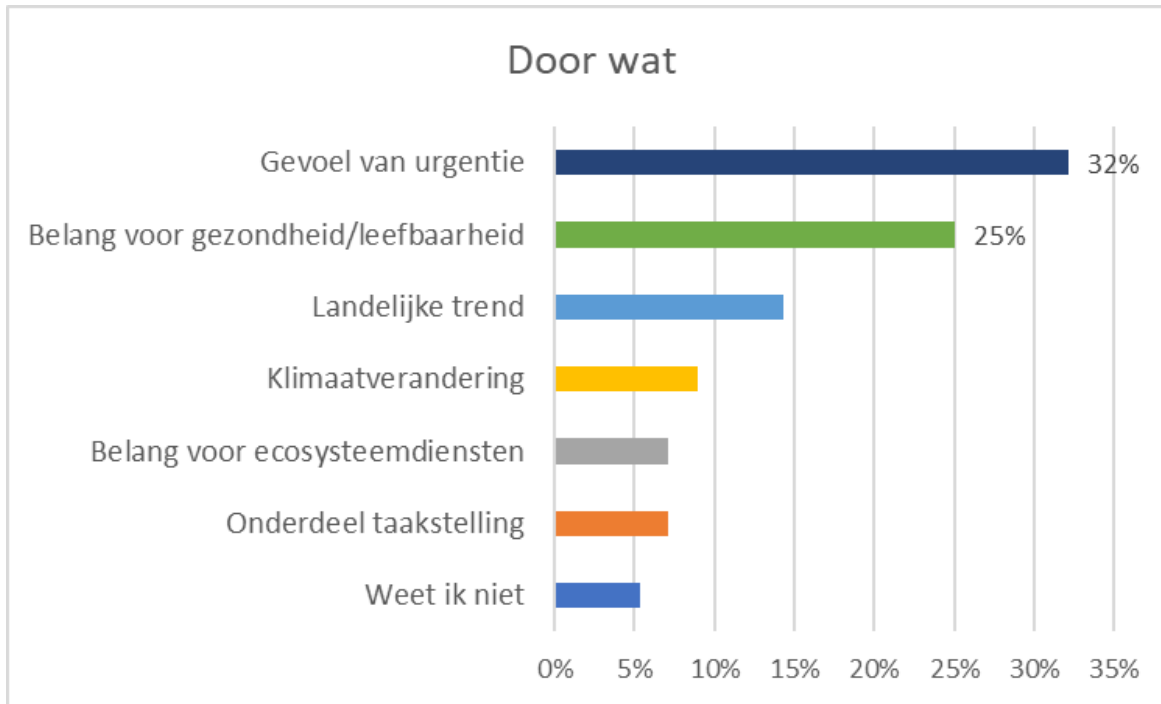

“Binnen de gemeente is een ‘groep’ medewerkers vanuit eigen motivatie begaan met het onderwerp. Daarnaast wordt de biodiversiteit als onderdeel van een gezonde leefomgeving gezien. Nu dat duidelijk in de gevarezone zit, is het hoog op de agenda komen te staan.”

STAND VAN ZAKEN: MOTIVATIE

Door wie/wat wordt uw gemeente gemotiveerd om aan biodiversiteit te werken? (open vraag)

“Binnen de gemeente is een ‘groep’ medewerkers vanuit eigen motivatie begaan met het onderwerp. Daarnaast wordt de biodiversiteit als onderdeel van een gezonde leefomgeving gezien. Nu dat duidelijk in de gevarezone zit, is het hoog op de agenda komen te staan.”

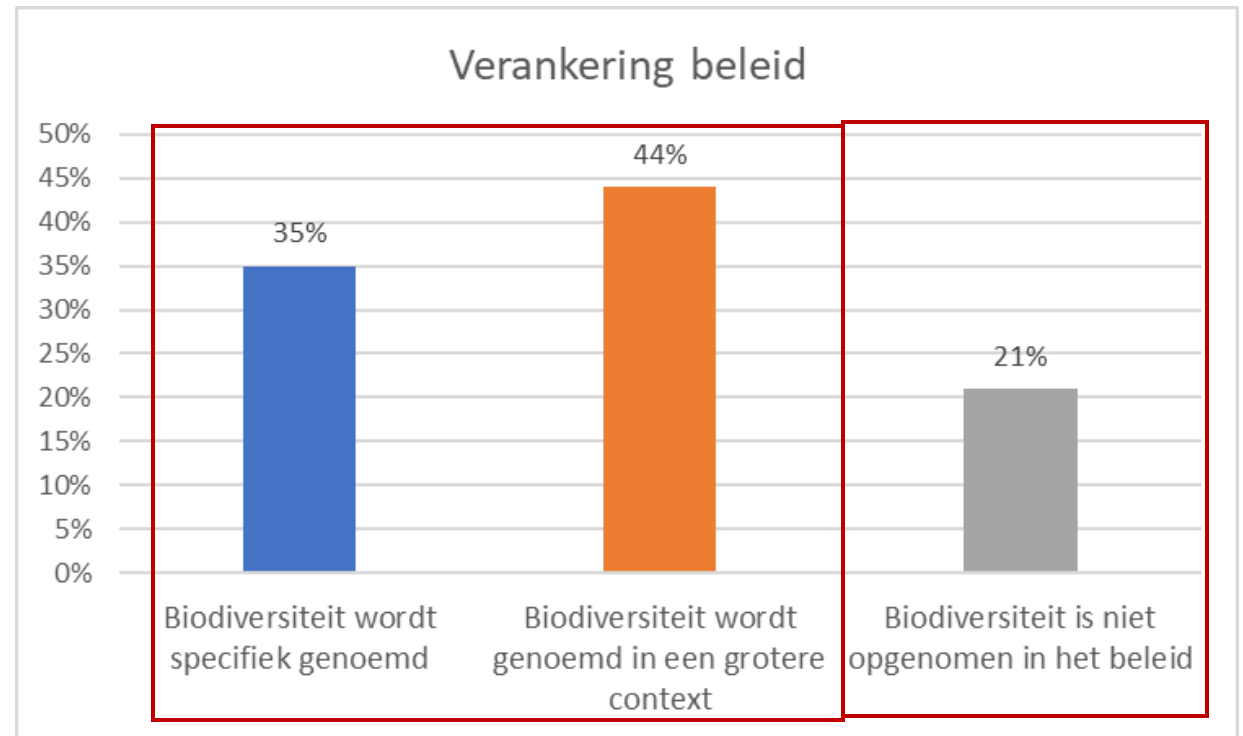
STAND VAN ZAKEN: BELEID

- 79% beleid voor biodiversiteit
- Gezocht naar koppelkansen

“De biodiversiteit verhogen in combinatie met hittestress voorkomen”

“Het programma biodiversiteit is 1 van de 4 thema's van het programmaplan duurzaamheid (andere zijn circulaire economie, klimaatadaptatie en energietransitie)”

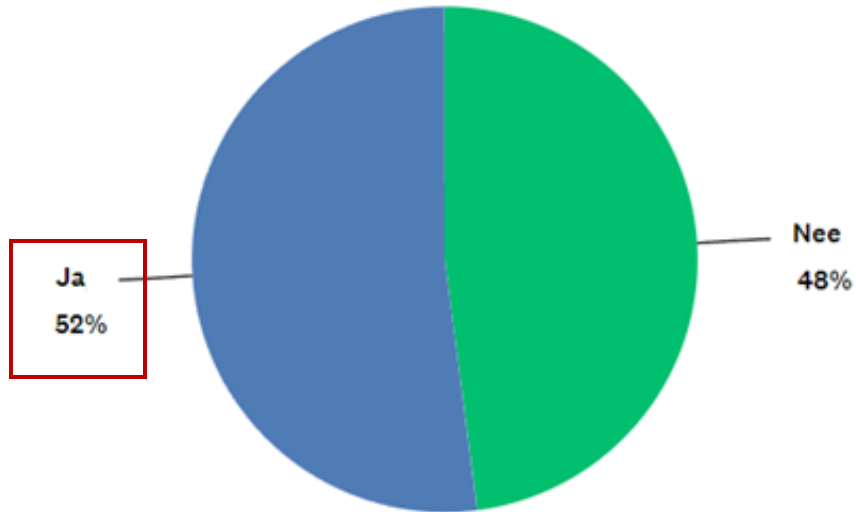
Heeft uw gemeente beleid omtrent biodiversiteit? (1 keuze)

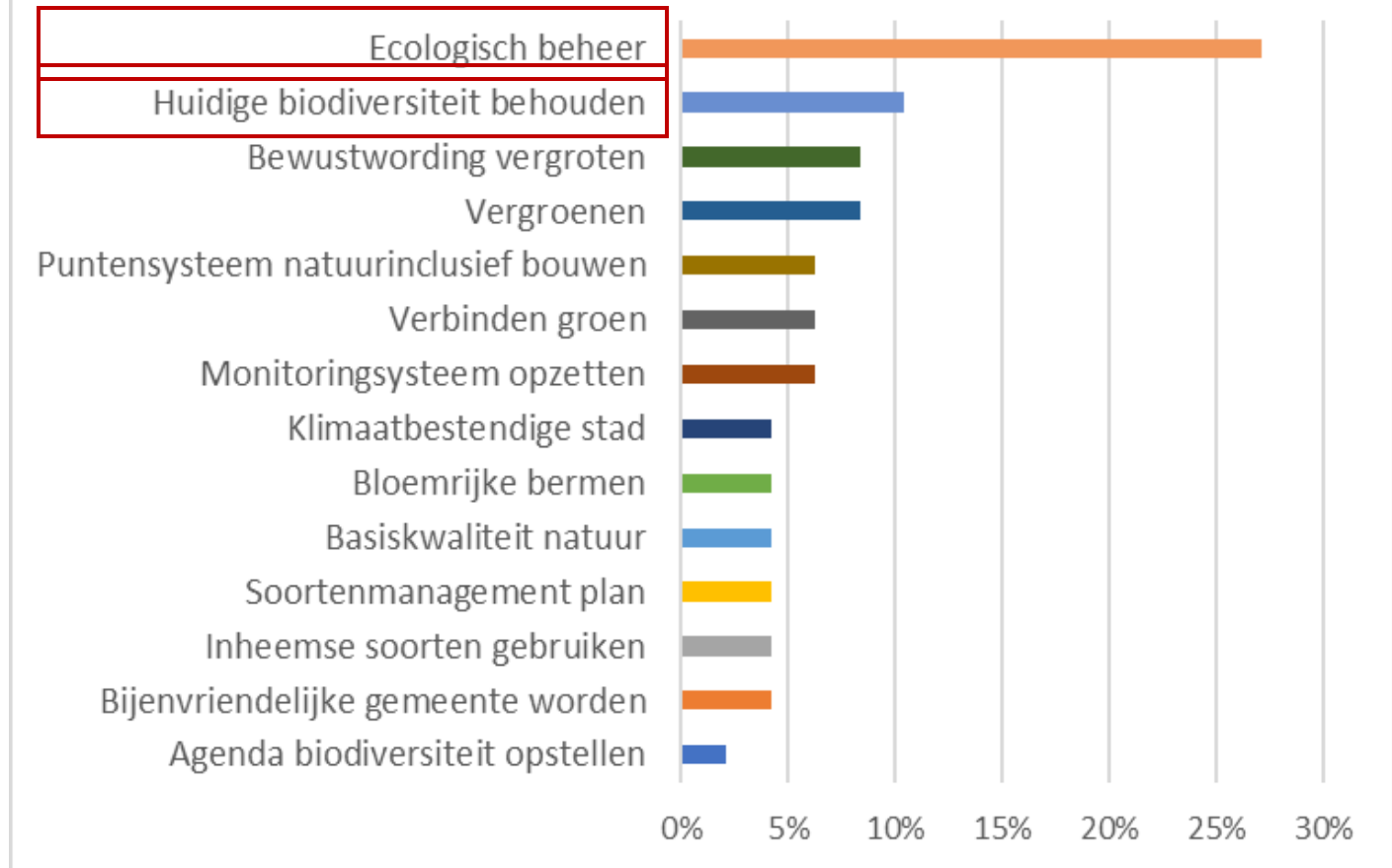
STAND VAN ZAKEN: DOELEN

Zijn er concrete doelen in het beleid vastgesteld voor het bevorderen van de biodiversiteit? (open vraag)

Aanwezigheid doelstellingen

Beleidsdoelstellingen

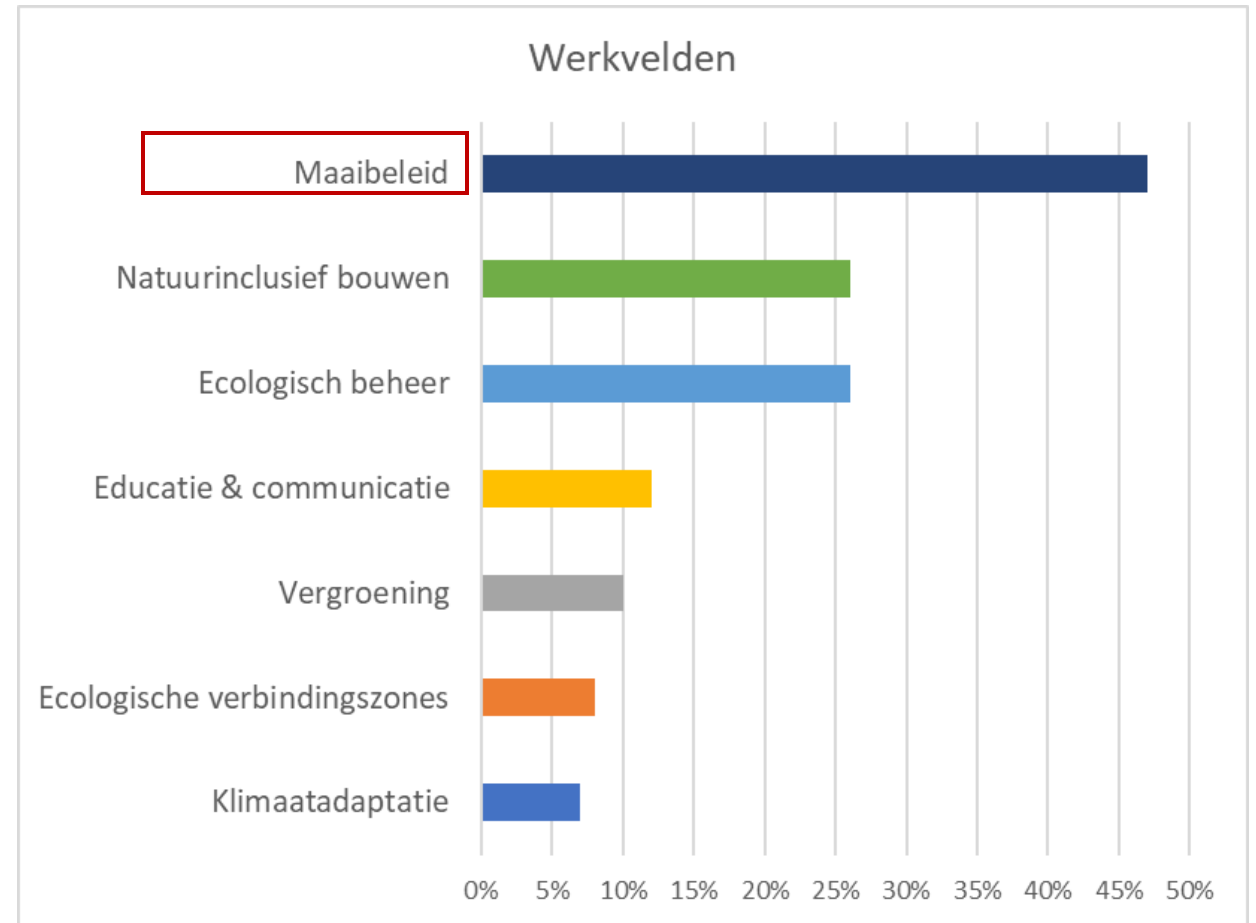

STAND VAN ZAKEN: PRAKTIJK

“Stimuleren van biodiversiteit staat nog redelijk in de kinderschoenen. We zijn bezig met o.a. maaibeleid, geveltuintjes in het centrum e.d. Projectmatig pakken we biodiversiteit aan.”

“Er wordt sterk ingezet op de energietransitie. Natuurlijk ook omdat ook daar een opgave vanuit de regionale energiestrategie ligt. [...] Ecologie en diversiteit zie je wel in alle plannen, maar het is niet te zeggen waar precies nou effort in wordt gestoken.”

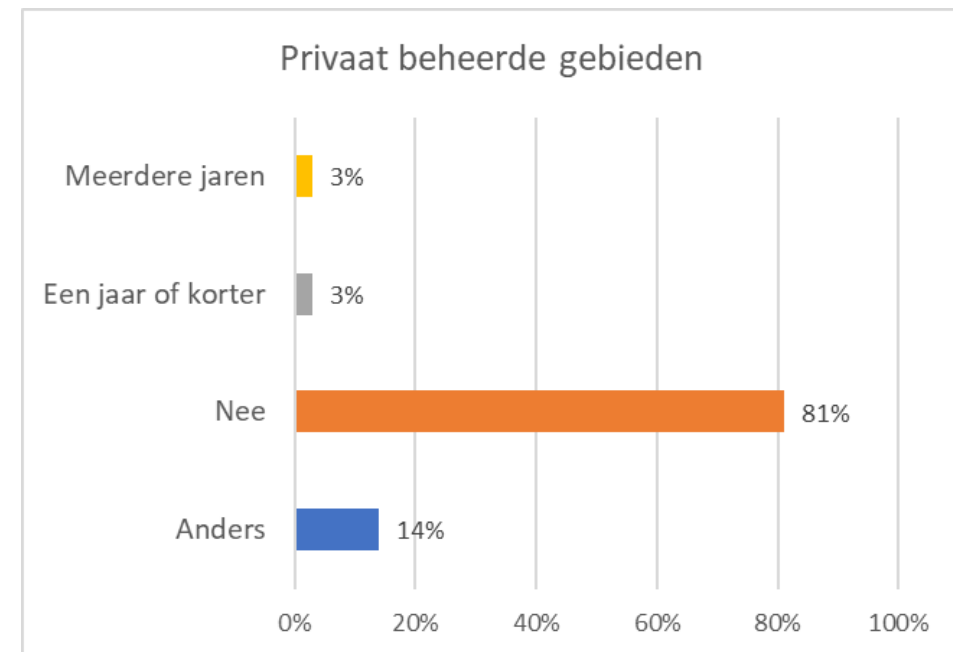
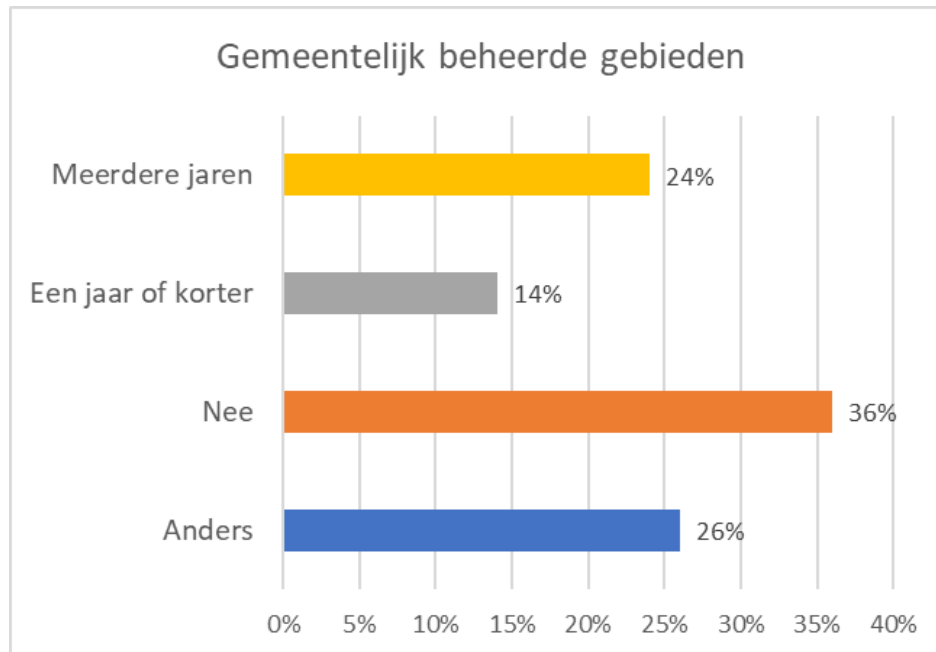
Op welk thema wordt door uw gemeente voornamelijk gewerkt aan biodiversiteit? (open vraag)

STAND VAN ZAKEN: MONITORING

Monitort uw gemeente biodiversiteit? (1 keuze)

- Vaak incidenteel
- Veel samenwerking met vrijwilligers

“We starten in 2023 met ecologische bermbeheer en vragen IVN en natuurwerkgroepen van wijkcommissies om ons daarin te ondersteunen.”

STAND VAN ZAKEN: PARTICIPATIE

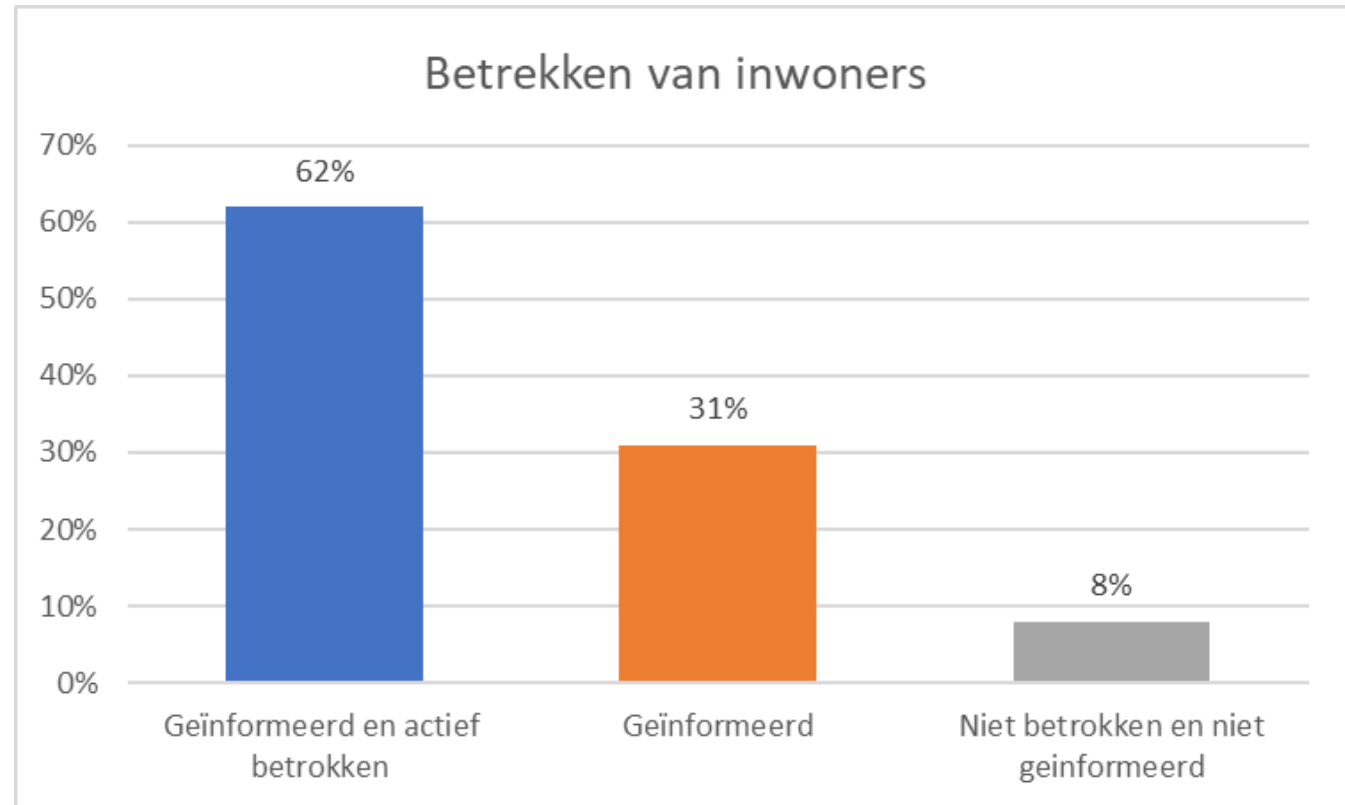
Actief betrekken van inwoners o.a.:

- Plantdagen
- Monitoring

Initiatieven vanuit inwoners zelf o.a.:

- Stadsoase
- Vrijwilligerswerk

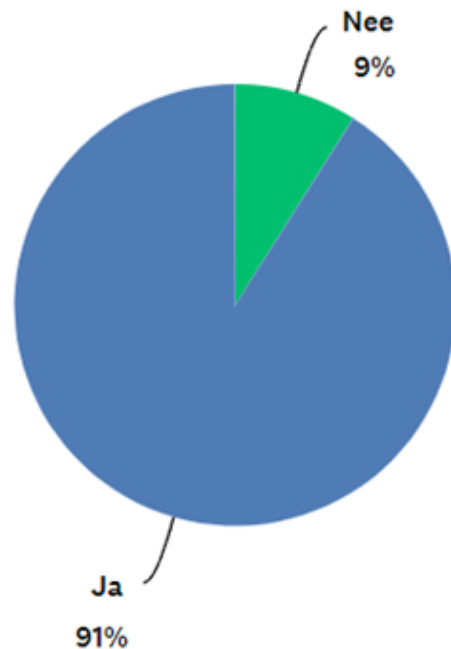
Worden inwoners betrokken bij het bevorderen van de biodiversiteit? (1 keuze)

STAND VAN ZAKEN: SAMENWERKING

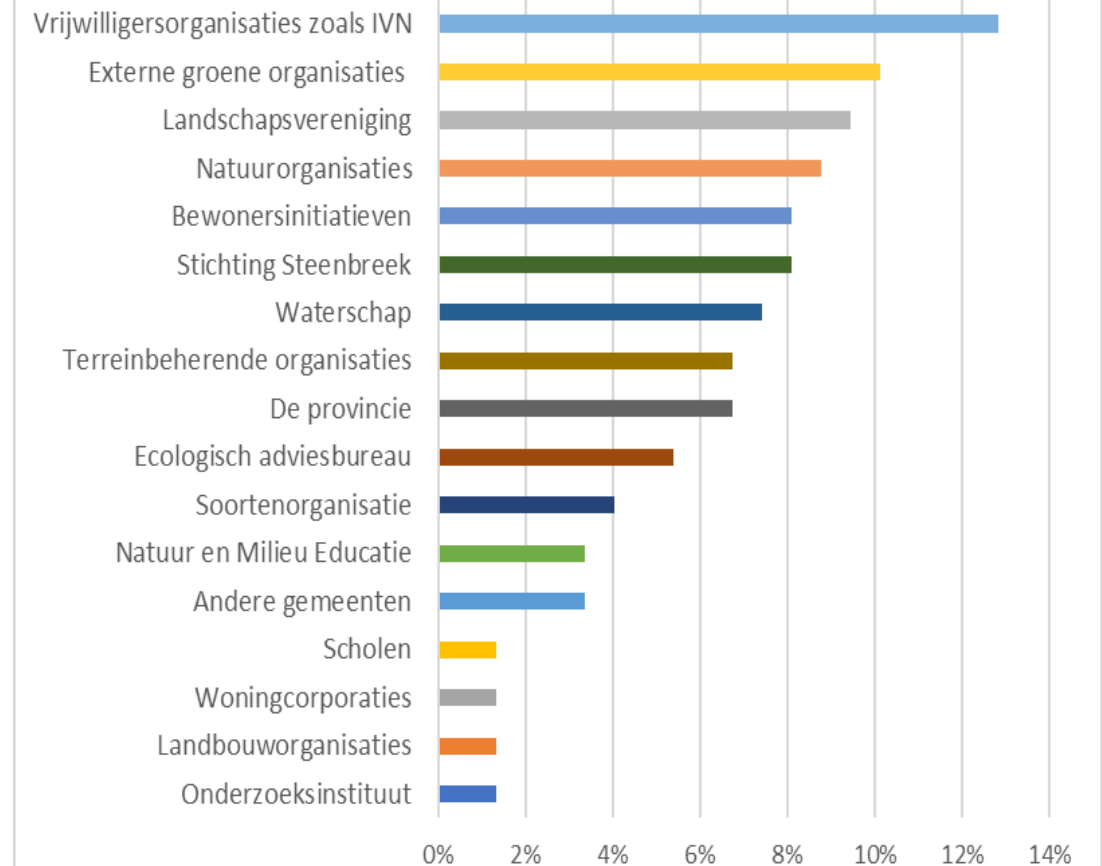
- Veel verschillende partijen
- Andere gemeenten (3%)

Samenwerking andere partijen

*Werkt uw gemeente samen met andere partijen die bezig zijn met biodiversiteit? Zo ja, welke?
(open vraag)*

Samenwerkingsverbanden

2. KNELPUNTEN

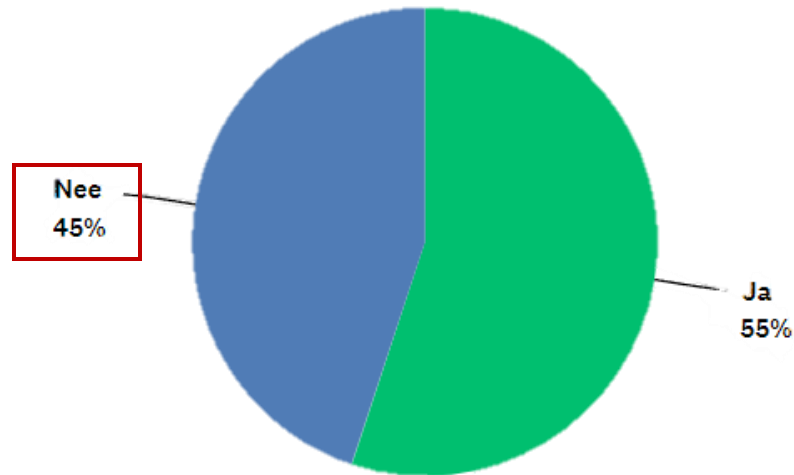
#samenvoorbiodiversiteit

KNELPUNTEN: DRAAGVLAK

Vindt u dat er voldoende draagvlak is voor het bevorderen van biodiversiteit? Zo nee, waar ontbreekt draagvlak? (Open vraag)

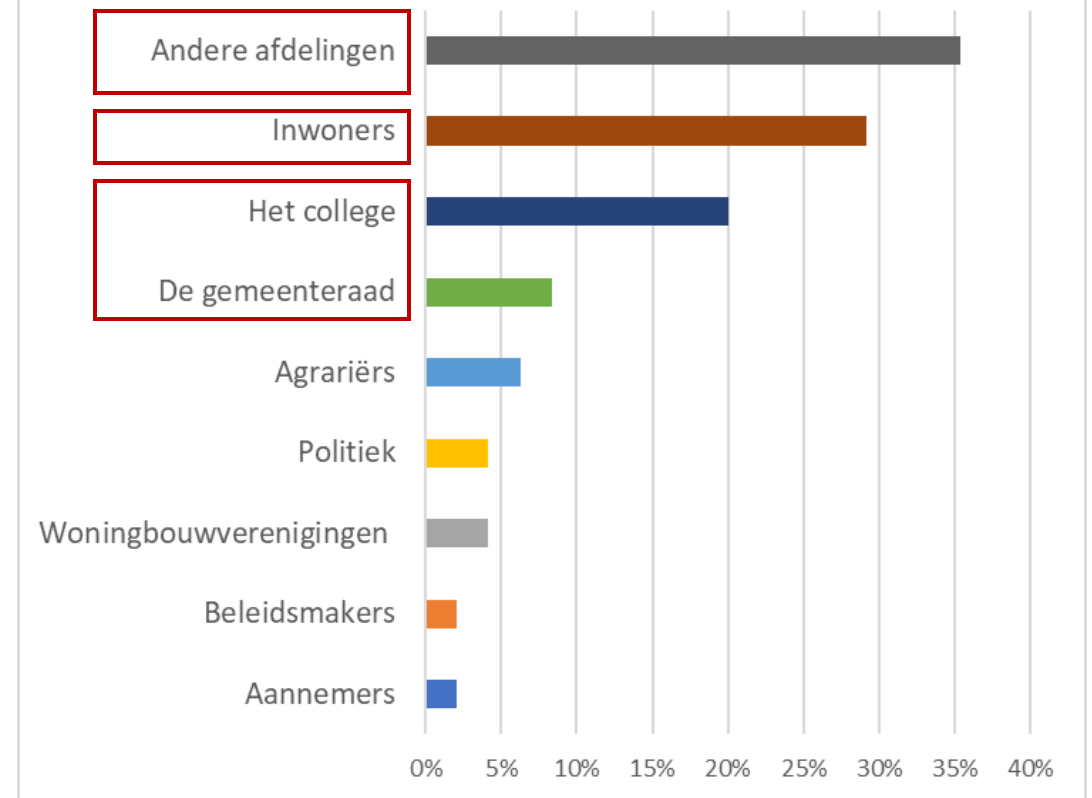
Voldoende draagvlak

“Er is voldoende draagvlak zodra er geen andere belangen in het geding komen. Biodiversiteit is nog vaak het ondergeschoven kind”

“Er miste nog steeds draagvlak bij inwoners die in meerderheid kortgeschoren gras opgeruimder vinden dan een bloemrijke berm.”

Ontbreekt draagvlak bij

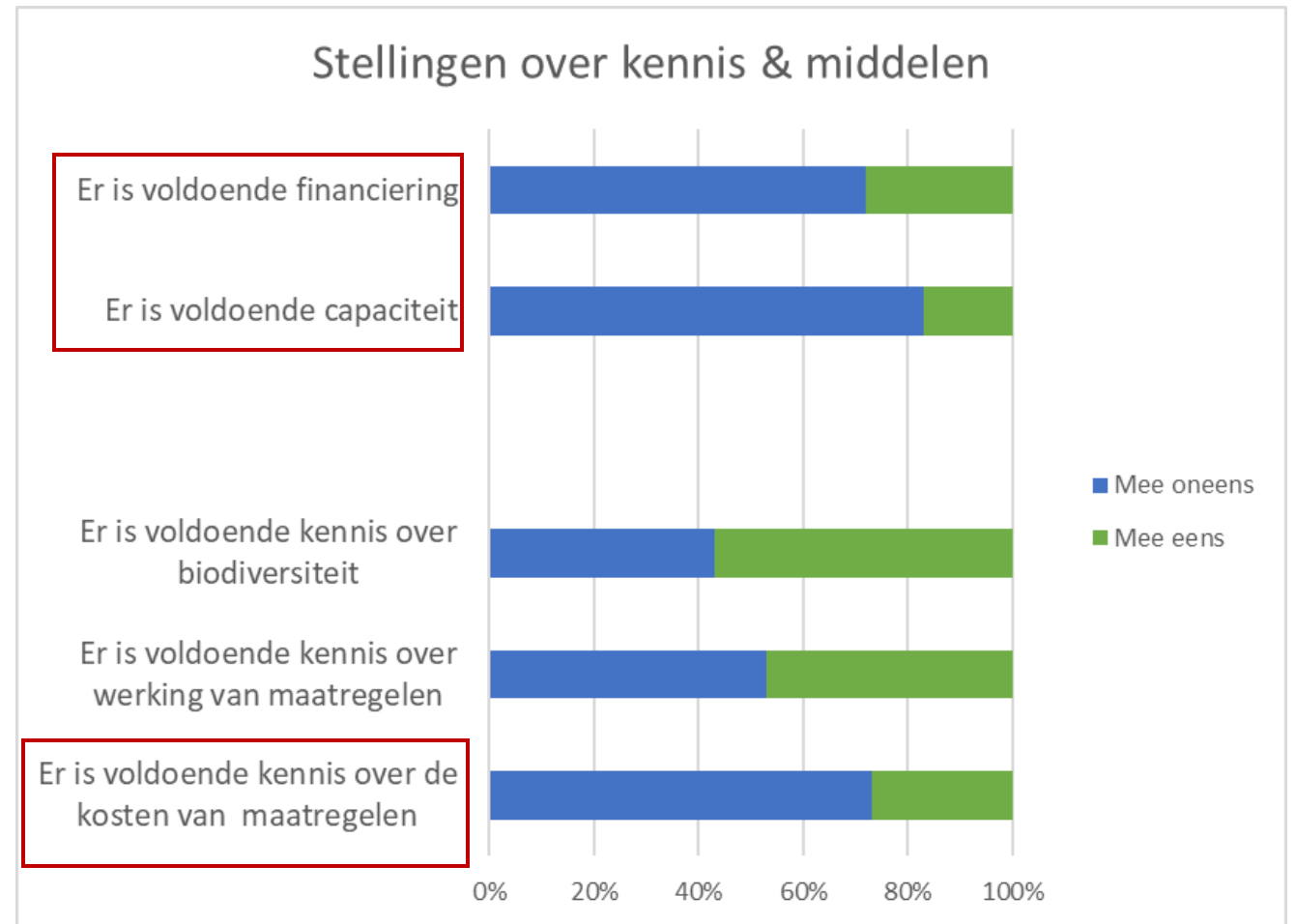
KNELPUNTEN: KENNIS & MIDDELEN

- Snelle personeelwissel
- Concurrentie op arbeidsmarkt
- Financiële kennis nodig voor verantwoording

“Het heeft geen prioriteit, personeel wisselt te snel en is niet op de hoogte”

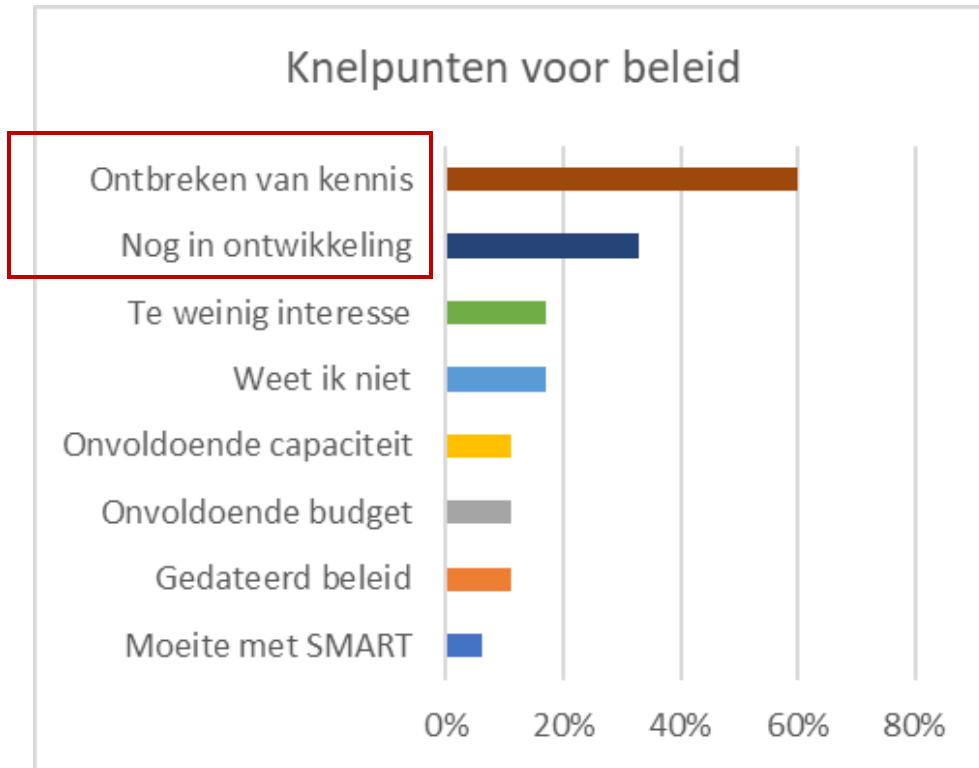
“Het is vooral een financiële afweging en de langdurige baten worden niet altijd gezien. Het belang van biodiversiteit, is onvoldoende duidelijk in de organisatie.”

Geef aan in hoeverre u het eens bent met de volgende stellingen omtrent het bevorderen van biodiversiteit bij uw gemeentelijke organisatie (1 keuze)

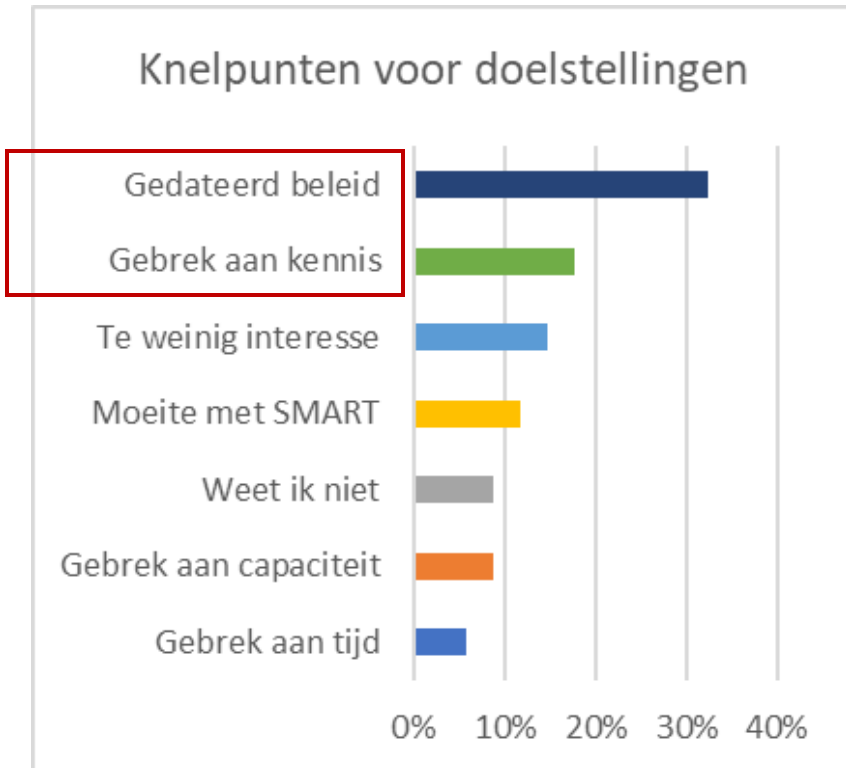

KNELPUNTEN: SAMENVATTEND

Wat is de voornaamste reden dat biodiversiteit niet in het beleid van uw gemeente is opgenomen? (open vraag)

Wat is de voornaamste reden dat er geen concrete doelen zijn opgesteld voor biodiversiteit door uw gemeente? (open vraag)

3. KANSEN

SAMEN VOOR
BIODIVERSITEIT

#samenvoorbiodiversiteit

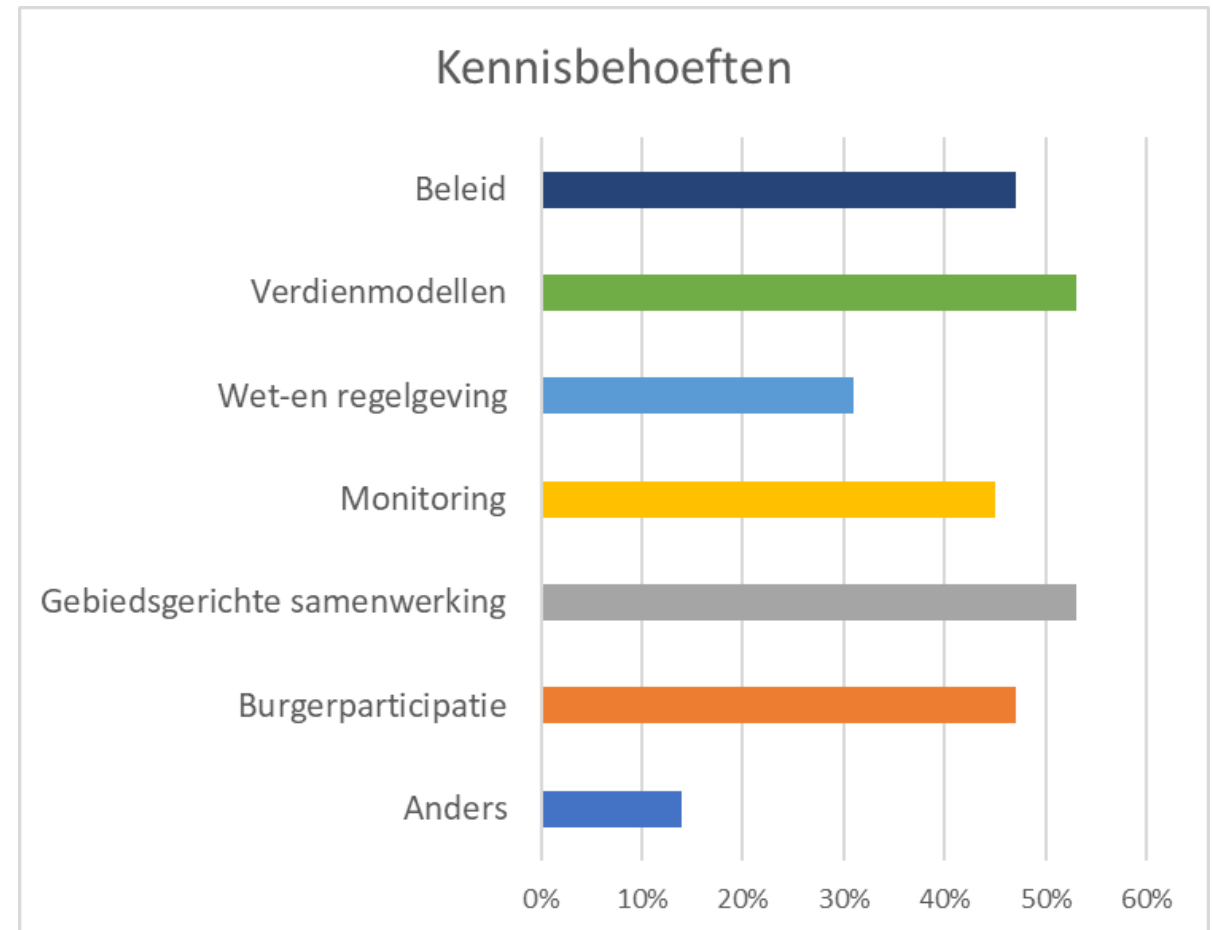
KANSEN: ONTSLUITEN KENNIS

- Centrale informatievoorziening
- Grotere gemeenten → Innovatie
- Kleinere gemeenten → Handvatten
- Vanuit oogpunt gemeenten

“Op dit moment trekken verschillende partijen en organisaties aan het thema biodiversiteit. (Verdere) versnippering is niet wenselijk.”

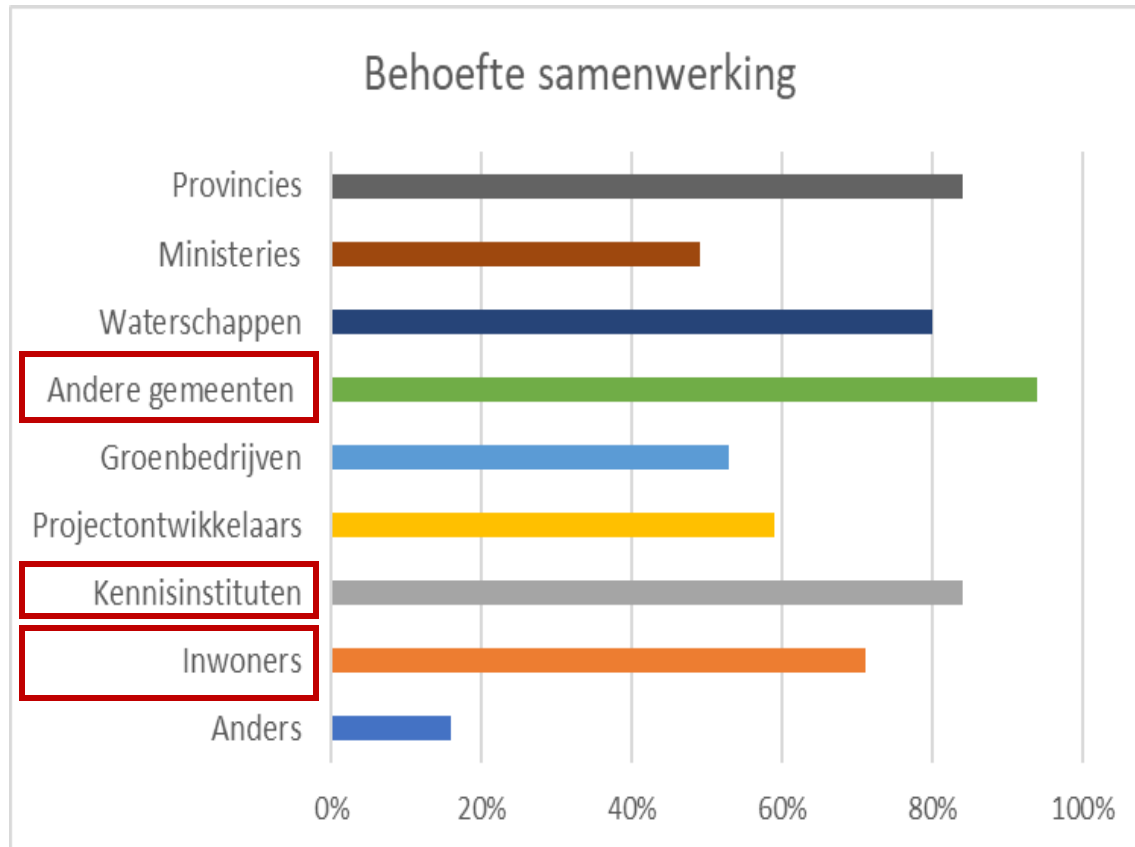
“Meer groen voor gezondheid (en economisch gewin) vinden bestuurders wel belangrijk, meer groen voor biodiversiteit niet.”

*Over welke onderwerpen met betrekking tot biodiversiteit zou u graag meer willen weten?
(meerkeuze)*

KANSEN: VERBINDING

Welke partijen vindt u belangrijk om terug te zien bij het uitwisselen van kennis en ervaringen omtrent biodiversiteit? (meerkeuze)

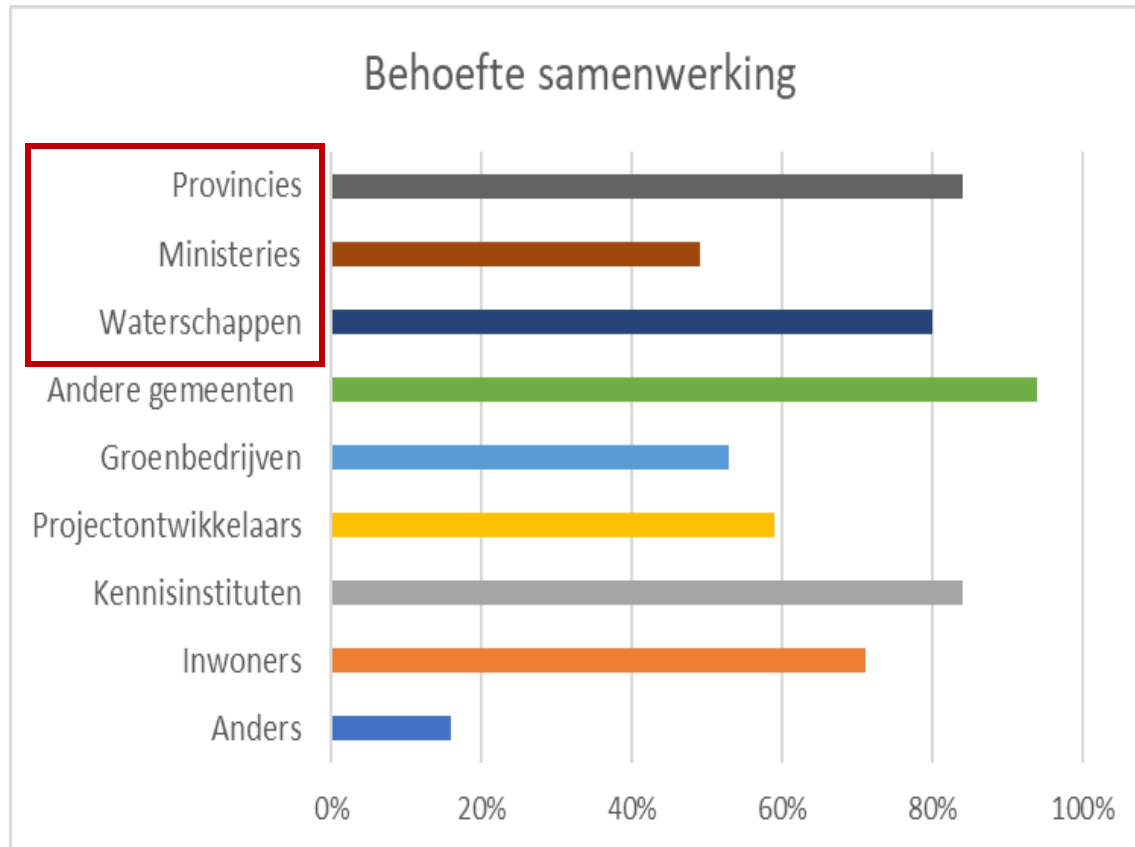
- Bewustwording
- Verbinding
- Ervaringen

“Meer bewustwording, bij inwoners en politiek, landelijke aandacht, grote partijen, meer draagvlak, heldere communicatie, versterken urgentie, goede voorbeelden in landelijke media”

“Eenduidige aanpak, in plaats van dat iedereen weer zelf iets bedenkt.”

KANSEN: VERBINDING

Welke partijen vindt u belangrijk om terug te zien bij het uitwisselen van kennis en ervaringen omtrent biodiversiteit? (meerkeuze)

- Landelijke aandacht
- Landelijke richtlijnen

“Er moet regie genomen worden door het rijk, duidelijk acties en actoren aanwijzen. Verdeelde verantwoordelijkheid staat nu in de weg”

VAN KOPPELING

“Met alle taakstellingen die we moeten hebben gekregen zijn de financiële omstandigheden niet bijzonder rooskleurig. Dat geldt niet alleen voor ons maar voor heel veel gemeenten. We hebben wel al die ambities en je kan het wel willen, maar hoe gaat het geregeld worden? In mijn beleving zou daar vanuit het Rijk meer regie op mogen worden gevoerd.”

**NAAR
VANZELESPREKENDHEID**

VERVOLGSTAPPEN

AMBITIES & BEHOEFTE
GEMEENTEN

VERBINDENDE ROL
DELTAPLAN

PRIORITEITEN

- Veel ambitie
- Er gebeurt al veel → versnipperd
- Concretiseren ambitie lastig
- Samenbrengen kennis → <https://toolbox-all4biodiversity.nl/>
- Verbinding gemeenten centraal
- Samenbrengen stakeholders → bestaande samenwerkingen
- Periodieke bijeenkomsten & workshops
- Community of practice
- Aansluiting Agenda Natuurinclusief

VRAGEN?

#samenvoorbiodiversiteit

REFLECTIE

Marcel Belt

Wethouder Gemeente
Leidschendam – Voorburg &
Bestuurslid Deltaplan

René Munsters

Programmamanager
Duurzame Leefomgeving
GDO

#samenvoorbiodiversiteit

A close-up photograph of a green fly larva (maggot) on a plant stem. The larva is oval-shaped with a textured, greenish surface and a dark spot in the center. It is surrounded by the fine, needle-like hairs of the plant stem.

Twee interessante ontwikkelingen

Albert Vliegenthart

Deltaplan Biodiversiteitsherstel: 14 februari 2023

Twintig natuurinclusieve ideeën

- 1. Buitenruimte creëren
- 2. Groen op daken
- 3. Groen op gevels
- 4. Groen op muren
- 5. Groen op terrassen
- 6. Groen op balkons
- 7. Groen op parkeerplaatsen
- 8. Groen op fietspaden
- 9. Groen op wandelpaden
- 10. Groen op schoolpleinen
- 11. Groen op sportvelden
- 12. Groen op openbare pleinen
- 13. Groen op werkvelden
- 14. Groen op kantoorpleinen
- 15. Groen op woonpleinen
- 16. Groen op recreatiepleinen
- 17. Groen op bedrijfsparken
- 18. Groen op openbare pleinen
- 19. Groen op schoolpleinen
- 20. Groen op sportvelden

Natuurinclusief ontwerpen & bouwen

Omslag naar natuurinclusieve landbouw

Een platteland met gezonde boerenbedrijven waar het bukt van de bloemen, bijen en vogels

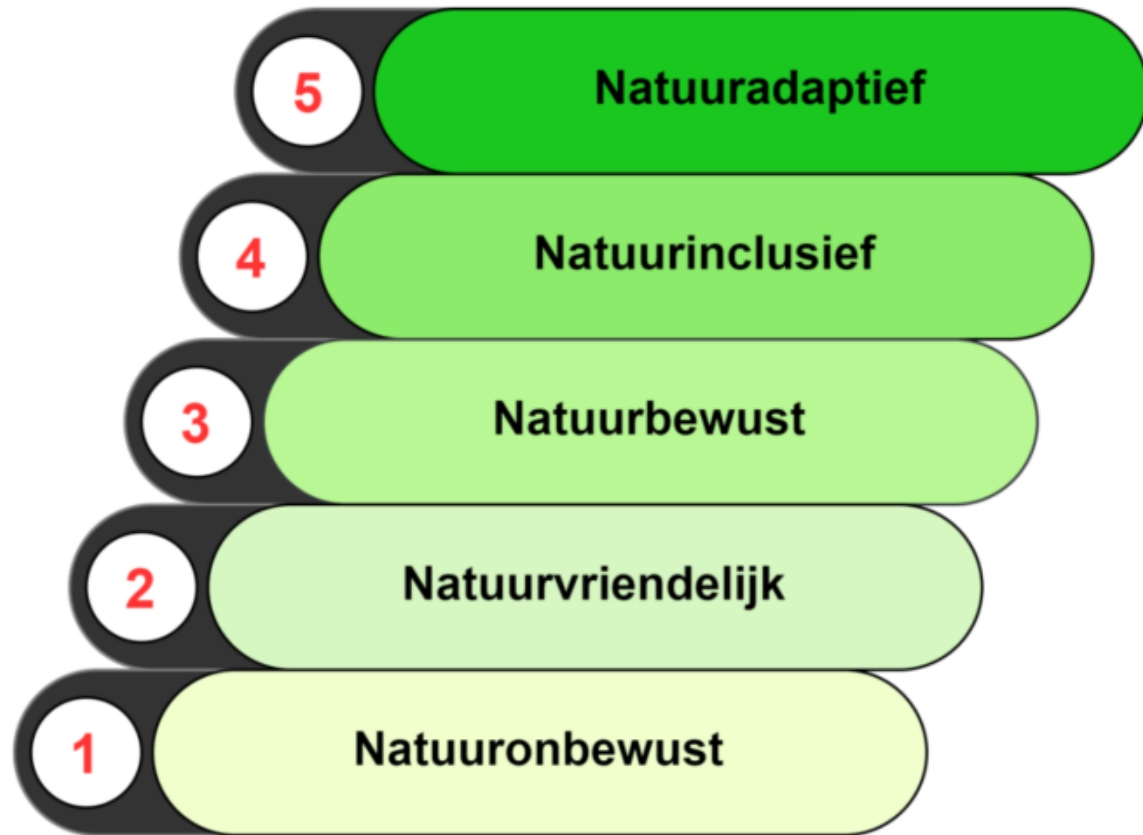
Natuurinclusieve landbouw op de zandgronden (extensief)

Inheemse planten en dieren
vinden hier
tijdelijk of permanent
leefgebied, zoals bermen en
bedrijventerreinen

De Natuurladder

De Natuurladder

- Voor het vastleggen en verbeteren van onze prestaties op gebied van **biodiversiteit en klimaat**.
- Meetlat op basis van volwassenheidsniveau's voor de thema's **Gedrag&Leiderschap** en **Inhoud**.

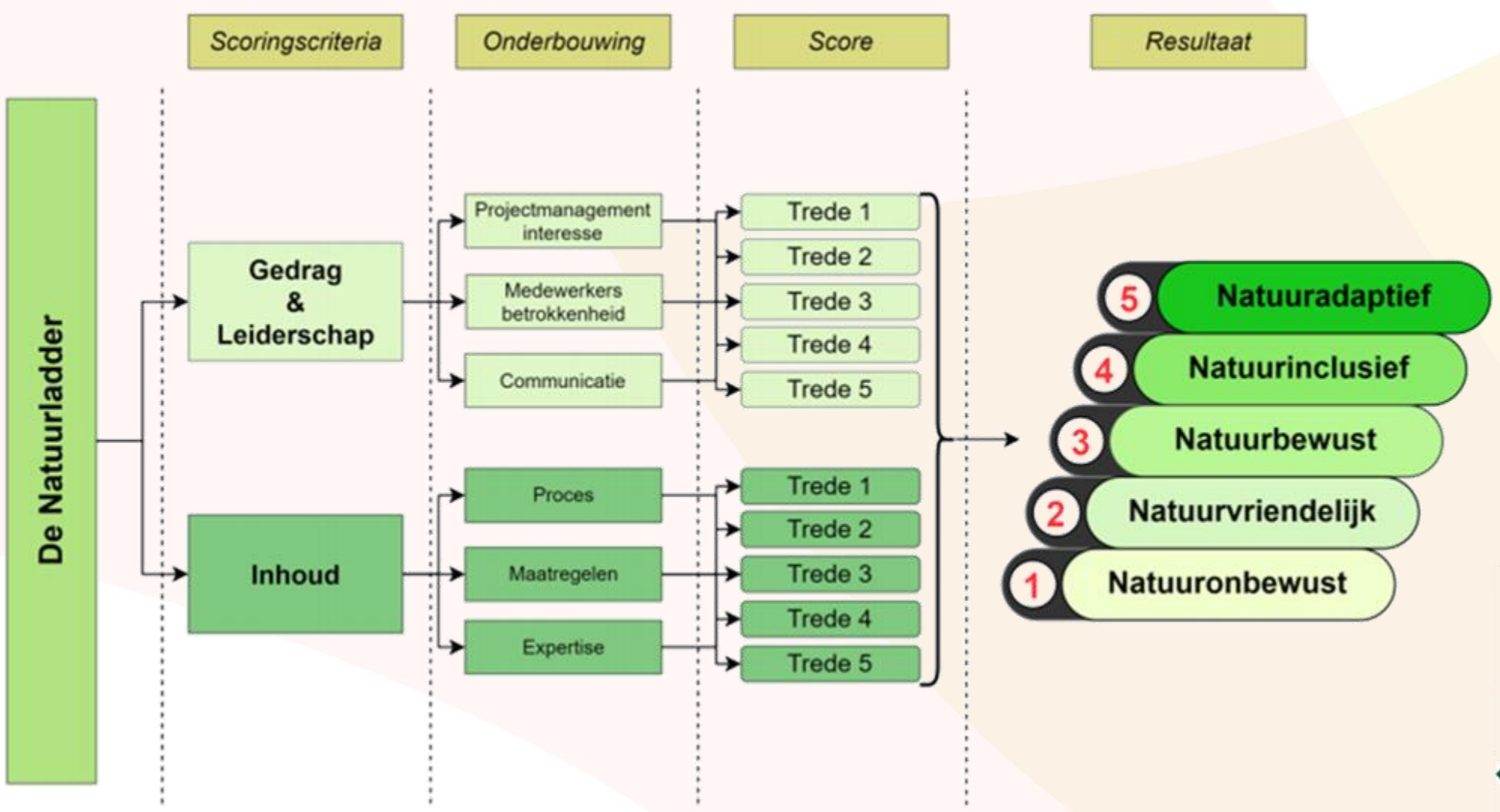
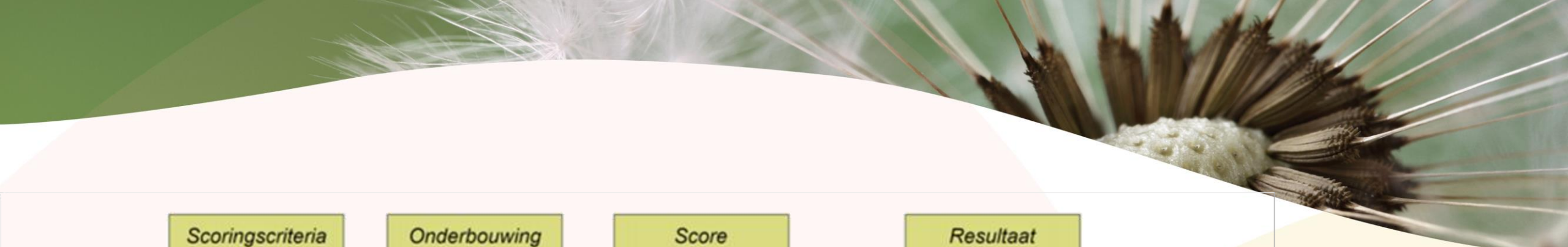

Achtergrond en keuzes

- Maatregelen kunnen **niet** uitputtend beschreven worden.
- Naar analogie met de veiligheidsladder (bekend)
- Gericht op projectniveau
- Eenvoudig toe te passen in project
- Voor Gedrag en Leiderschap wordt “wijze van handelen” leidend.
- Voor Inhoud richten we ons op de KANsenscan
- Maatregelen volgen vanuit gedragsverandering en procesverankering.
- Inspireren en enthousiasmeren voor maatregelen (factsheets)

Gedrag & Leiderschap

Sub-criteria

1. Geen interesse en/of investering in Natuur&Klimaat

2. Geen bewustzijn over Natuur&Klimaat kansen, maatregelen worden ad hoc toegepast

3. Interne stimulatie en beloning voor toepassen van Natuur&Klimaat

4. Verbetering en evaluatie van Natuur&Klimaat samen met partners

5. Natuur en klimaat zijn vast onderdeel van reflectie en evaluatie

Projectmanagement interesse

Natuur&Klimaat wordt niet opgenomen in het projectplan

Natuur&Klimaat wordt ad hoc meegenomen op uitvraag van OG

Natuur&Klimaat wordt meegenomen als projectdoelstelling

Natuur&Klimaat doeltelling wordt actief bewaakt bij review momenten

Natuur&Klimaat is vast onderdeel van reflectie en evaluatie

Medewerkers betrokkenheid

Kansen op Natuur&Klimaat toepassingen worden niet gezien en/of gemeld

Gewenst Natuur&Klimaat gedrag is wel omschreven, maar medewerkers worden er niet op geattendeerd

Medewerkers worden gestimuleerd en beloond op Natuur&Klimaat toepassingen

Natuur&Klimaat kansen worden onderling uitgewisseld tussen medewerkers en projecten

Medewerkers sporen elkaar aan om altijd te zoeken naar de beste Natuur&Klimaat toepassingen

Communicatie

Geen communicatie over ambities

Interne communicatie over successen

Interne communicatie met kennisuitwisseling van en naar andere projecten

Externe communicatie met partners en onderaannemers

Externe communicatie sector/keten breed

Inhoud

Sub-criteria

1. Er zijn geen middelen beschikbaar op het gebied van Natuur&Klimaat

2. Basiskennis Natuur & Klimaat is omschreven, maar is beperkt toereikend

3. Natuur&Klimaat staat op de agenda en leidt tot kansen door de bestaande processen

4. Het proces is het uitgangspunt om te komen tot Natuur&Klimaat verbeteringen

5. Het proces staat centraal en leidt tot de best mogelijke Natuur & Klimaat oplossingen

Proces

Er is geen proces omschreven voor het vinden van kansen op Natuur&Klimaat

Raadpleging van Factsheets Basis Kwaliteit Natuur en Klimaat voor inventarisatie van mogelijkheden

Doorlopen van de KANSenscan samen met OG

KANSenscan doorlopen samen met OG en stakeholders

Het systeem is het uitgangspunt en niet het project. We kijken buiten de projectgrenzen.

Maatregelen

Er worden geen Natuur&Klimaat maatregelen toegepast

Natuur&Klimaat maatregelen worden enkel toegepast op basis van eisen

Er wordt binnen de projectgrenzen actief gezocht naar Natuur&Klimaat kansen en deze worden toegepast waar mogelijk

Er wordt binnen en buiten projectgrenzen gezocht naar Natuur&Klimaat kansen

We voeren maatregelen uit waarbij we meerwaarde creëren voor Natuur&Klimaat

Expertise

Er is geen expertise beschikbaar op gebied van Natuur&Klimaat

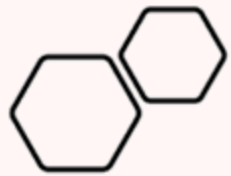
Expertise en/of budget voor Natuur&Klimaat is beperkt beschikbaar

Er wordt budget en expertise beschikbaar gesteld voor Natuur&Klimaat

Natuur&Klimaat expertise is een vast onderdeel van het projectteam

Onafhankelijke toetsing voor complexere Natuur&Klimaat vraagstukken

Vanaf trede 3:

KANsenscan

Klimaatadaptatie

Hitte
Droogte
Wateroverlast

Biodiversiteit

Voedsel
Veiligheid
Verbinden
Voortplanting

Gezond Milieu

Water
Bodem
(Lucht)

Kwaliteit van de bodem is standaard matig/slecht
=> Potentie tot verbetering

Organische stof

O₂

Waterdoorlaatbaarheid

pH

Temperatuur

Bodemleven (regenwormen)

Bodemstructuur

Bacterie/schimmel

C/N ratio

Mineralen

Vegetatie

Waarderingsmechanisme Bodem

Databronnen

- Open Source
- CitizenScience (IVN+Earthwatch+Bodemdierendagen)
- Metingen
- Koppeling IJkcentrum

Dashboard

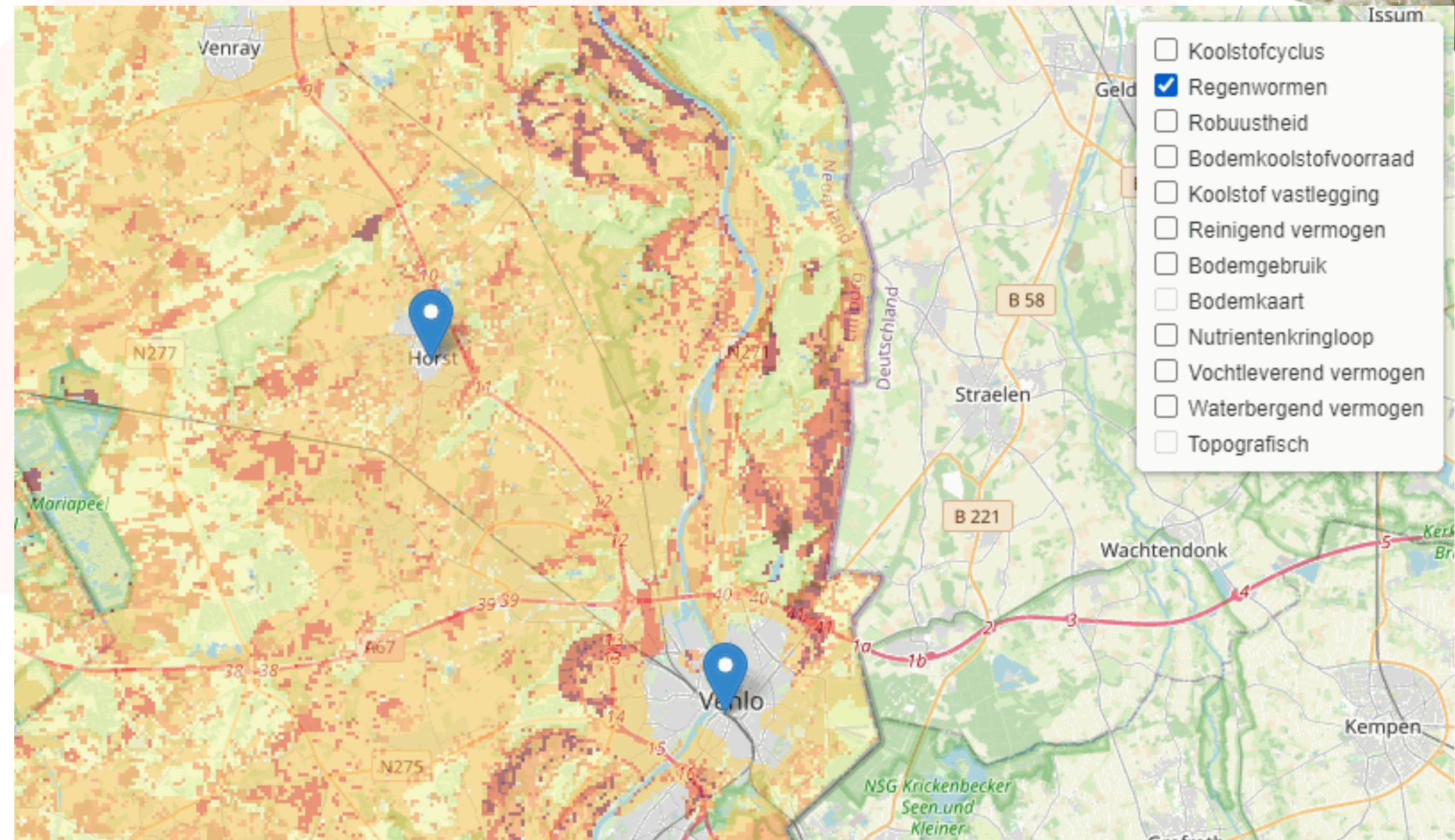
- Kaartlagen
- Parameters
- **Advies**
- Gemeenten, Projectontwikkelaars, Particulieren

SMART

- Aanvullen punten (CS, metingen, bestaande data)
- Interpolatiemodellen
- Openbaar toegankelijk
- Bodemlabel

Meld je aan!

Koppeling Landbouw
OBI - -(Open Bod. Index)
BLN (bodem ind. Landb. NL)

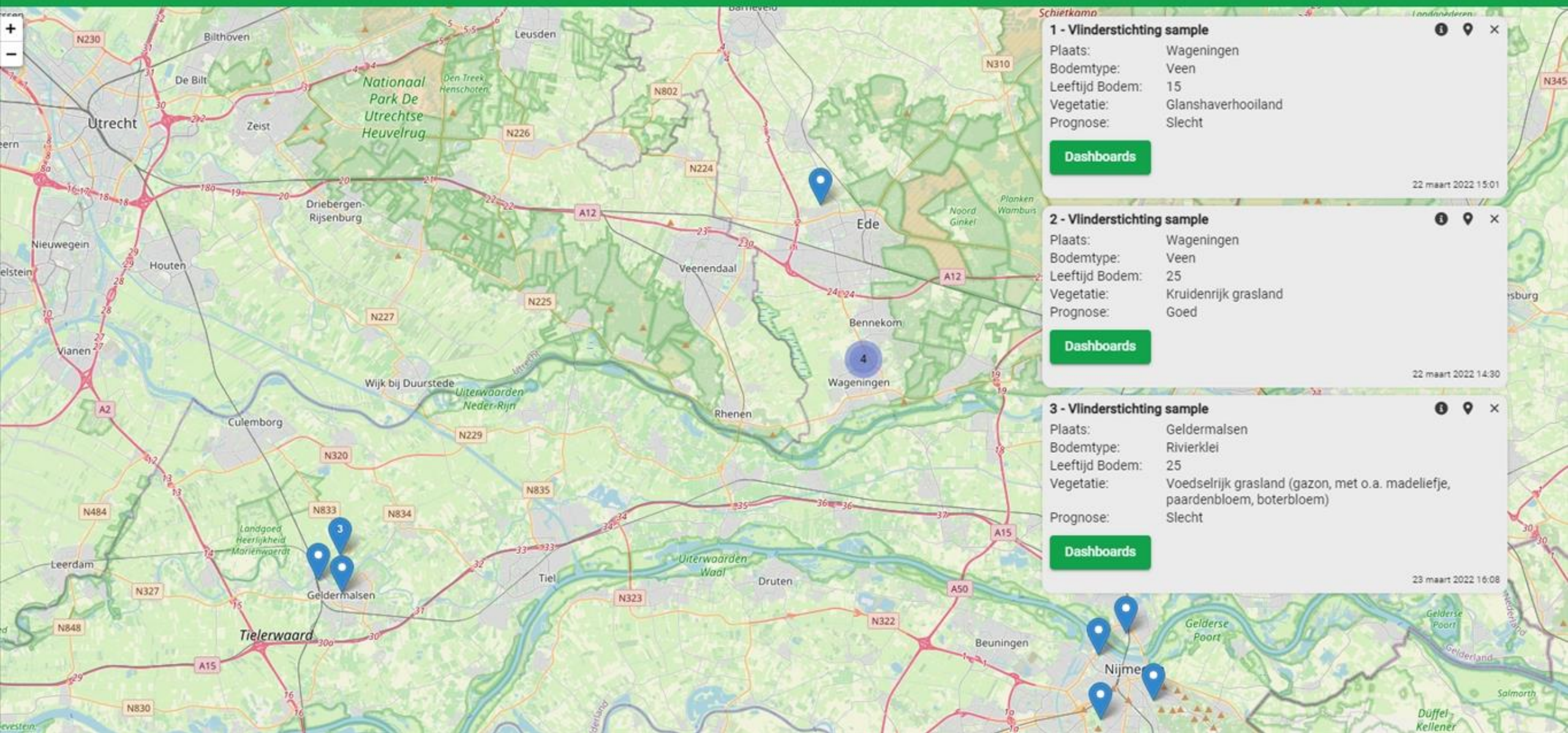
Open source

Citizen Science

- Bodemleven
- Waterdoorlaatbaarheid
- Structuur
- Kleur
- Doorworteling
- Bodemtype
- Beheer
- Leeftijd

1 - Vlinderstichting sample

Plaats:	Wageningen
Bodemtype:	Veen
Leeftijd Bodem:	15
Vegetatie:	Glanshaverhooiland
Prognose:	Slecht

[Dashboards](#)

22 maart 2022 15:01

2 - Vlinderstichting sample

Plaats:	Wageningen
Bodemtype:	Veen
Leeftijd Bodem:	25
Vegetatie:	Kruidrijk grasland
Prognose:	Goed

[Dashboards](#)

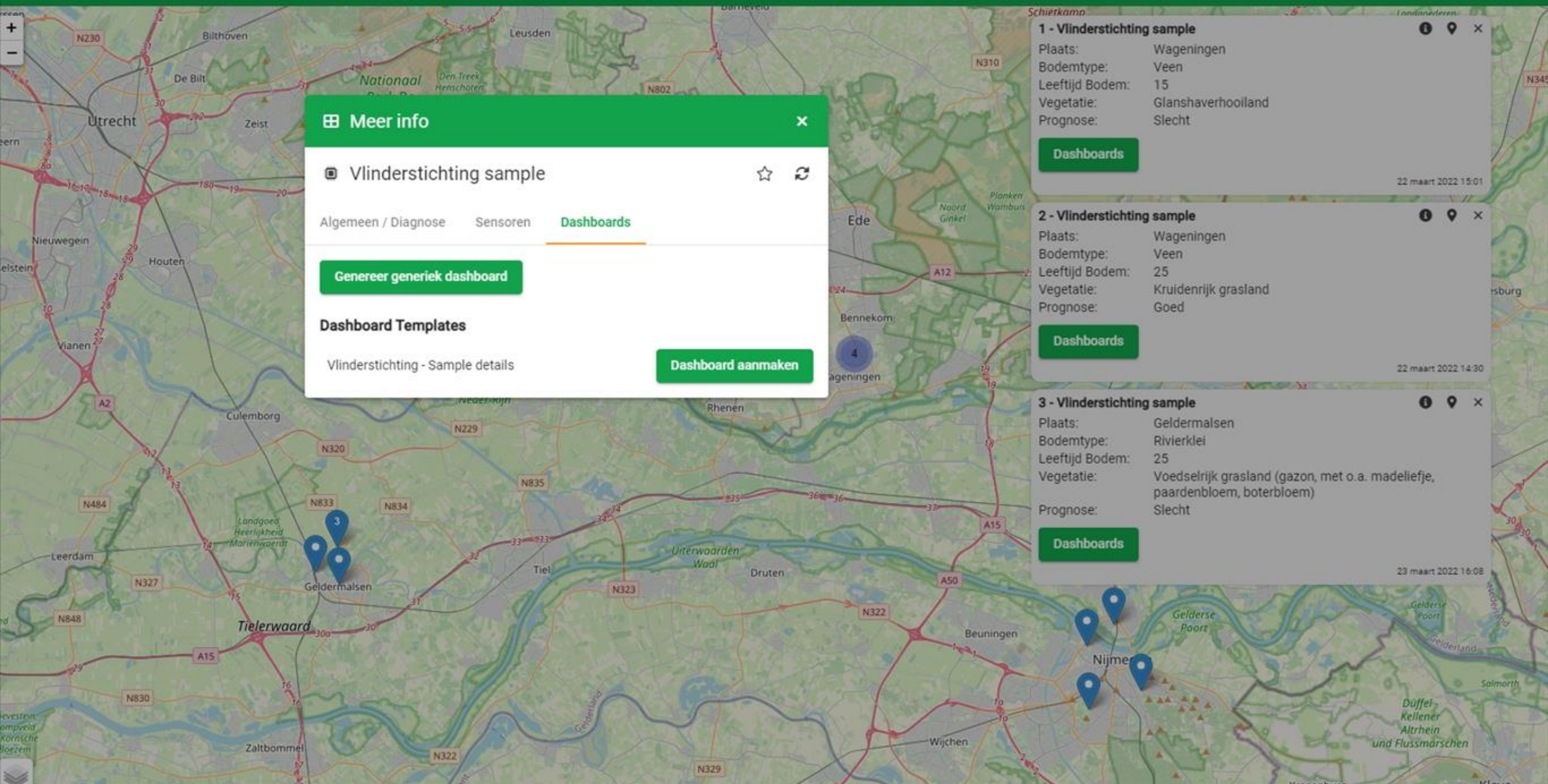
22 maart 2022 14:30

3 - Vlinderstichting sample

Plaats:	Geldermalsen
Bodemtype:	Rivierklei
Leeftijd Bodem:	25
Vegetatie:	Voedselrijk grasland (gazon, met o.a. madellefje, paardenbloem, boterbloem)
Prognose:	Slecht

[Dashboards](#)

23 maart 2022 16:08

Meer info ✕

Vlinderstichting sample ☆ ↻

Algemeen / Diagnose   Sensoren   **Dashboards**

Genereer generiek dashboard

Dashboard Templates

Vlinderstichting - Sample details **Dashboard aanmaken**

1 - Vlinderstichting sample ⓘ 📍 ✕

Plaats: Wageningen
Bodemtype: Veem
Leeftijd Bodem: 15
Vegetatie: Glanshaverhoiland
Prognose: Slecht

Dashboards

22 maart 2022 15:01

2 - Vlinderstichting sample ⓘ 📍 ✕

Plaats: Wageningen
Bodemtype: Veem
Leeftijd Bodem: 25
Vegetatie: Kruidrijk grasland
Prognose: Goed

Dashboards

22 maart 2022 14:30

3 - Vlinderstichting sample ⓘ 📍 ✕

Plaats: Geldermalsen
Bodemtype: Rivierklei
Leeftijd Bodem: 25
Vegetatie: Voedselrijk grasland (gazon, met o.a. madeliefje, paardenbloem, boterbloem)
Prognose: Slecht

Dashboards

23 maart 2022 16:08

Widget

- HTML
- Invoer
- Kaart
- Lijngrafiek
- Staafigrafiek
- Statische Tekst
- Tabel
- Tekst
- Windrichting

Selecteer een organisatie

Zoeken

Vlinderstichting

Toon overige apparaten

Geselecteerde sensoren

- 1: Vlinderstichting sample Leeftijd Bodem
- 2: Vlinderstichting sample Management
- 3: Vlinderstichting sample Regenwormen
- 4: Vlinderstichting sample Vegetatie
- 5: Vlinderstichting sample Waterdoorlaatbaarheid
- 6: Vlinderstichting sample Sample Naam
- 7: Vlinderstichting sample Doorworteling

Toevoegen

Gekozen widgets

Annuleren   Toevoegen

Voorkeuren

Algemeen

Taal: Nederlands

Thema modus

Licht Donker

Menu items

Hieronder kun je per menu item kiezen of deze standaard geopend of gesloten is bij het laden van het dashboard.

Favorieten Gesloten Geopend

Organisatie dashboards Gesloten Geopend

Mijn dashboards Gesloten Geopend

Dashboard

Volgorde

De volgorde van de dashboards en favorieten in het menu.

Aanmaakdatum

Standaard

Standaard dashboard dat geladen wordt na het inloggen of wanneer er geen dashboard gekozen is.

Management

Standaard weergave organisatiekiezer

Favorieten Eigenaarsrechten

Opslaan

Bodemtype | V...

Zeeklei

4 oktober 2022 14:53

Doorworteling ...

Matig

4 oktober 2022 14:53

Regenwormen...

3

4 oktober 2022 14:53

Vegetatie | Vlin...

>10

4 oktober 2022 14:53

Waterdoorlaat...

>10

4 oktober 2022 14:53

Kaart

1 - Vlinderstichting sample

Coördinaten: {"latitude": "51.9998108", "longitude": "4.3862429"}

Plaats: Delft

Resultaat: in

Dashboards

4 oktober 2022 14:53

1 - Vlinderstichting sample

Plaats:	Ede
Bodemtype:	Zand
Leeftijd Bodem:	20+
Vegetatie:	Voedselrijk grasland (gazon, met o.a. madeliefje, paardenbloem, boterbloem)
Prognose:	Slecht
Doorworteling:	Slecht 🚫
Waterdoorlaatbaarheid:	Goed 🟢
Verdichting:	Slecht 🚫
Organische stof gehalte:	Slecht 🚫
Schimmel/Bacterie ratio:	Slecht 🚫
Regenwormen dichtheid:	Slecht 🚫
Bodemdieren:	Slecht 🚫
Vegetatie type:	Slecht 🚫

[Dashboards](#)

March 22, 2022 3:38 PM

Maatregelen

Maatregel	Toelichting	Parameters
Behoudt de oorspronkelijke bodem	Hierdoor blijft de bodem intact en wordt hij zo min mogelijk geschaad. Zet de toplaag op een depot en breng deze later terug	Doorworteling: slecht, Waterdoorlaatbaarheid: slecht
Beperk bodemverdichting	Essentieel onderdeel voor een gezonde bodem. Zodra de bodem verdicht is kan er weinig water en zuurstof doordringen, waardoor bodemleven en bodemstructuur afwezig zijn.	Doorworteling: slecht, Verdichting: slecht
Voer een bodemtransplantatie uit	Gezonde bodem (gebiedseigen grond) niet weg doen, maar hergebruiken in gebiedsontwikkeling. Transplanteer de bodem met rijk bodemleven naar parken, tuinen, openbaar groen, bedrijfterrein of daken.	Organische stof gehalte: laag, Verdichting: slecht
Plant bomen en struiken aan	Kies bomen passend bij bodemprofiel (nat/droog).	Organische stof gehalte: laag, Schimmel/Baterie ratio: slecht

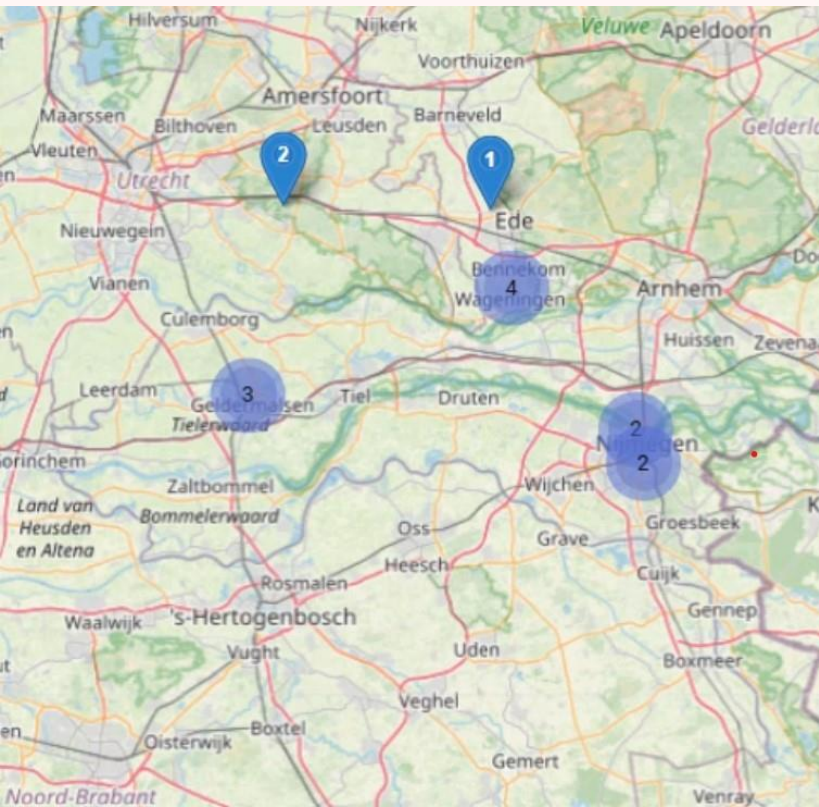
1 - Vlinderstichting sample

Plaats: Ede
Bodemtype: Zand
Leeftijd Bodem: 20+
Vegetatie: Voedselrijk grasland (gazon, met o.a. madeliefje, paardenbloem, boterbloem)

Prognose: Slecht
Doorworteling: Slecht
Waterdoorlaatbaarheid: 3 min
Verdichting: Slecht
Organische stof gehalte: 2%
Schimmel/Bacterie ratio: 1,4
Regenwormen dichtheid: 25
Bodemdieren: 2
Vegetatie type: Voedselrijk grasland

Dashboards

March 22, 2022 9:38 PM

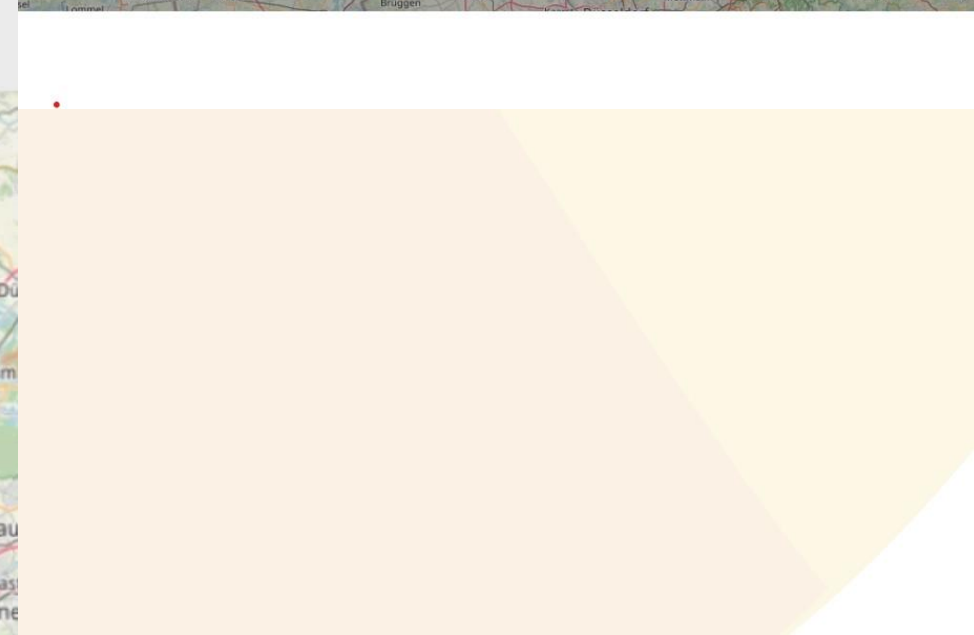

Dashboards

2 - Interpolated

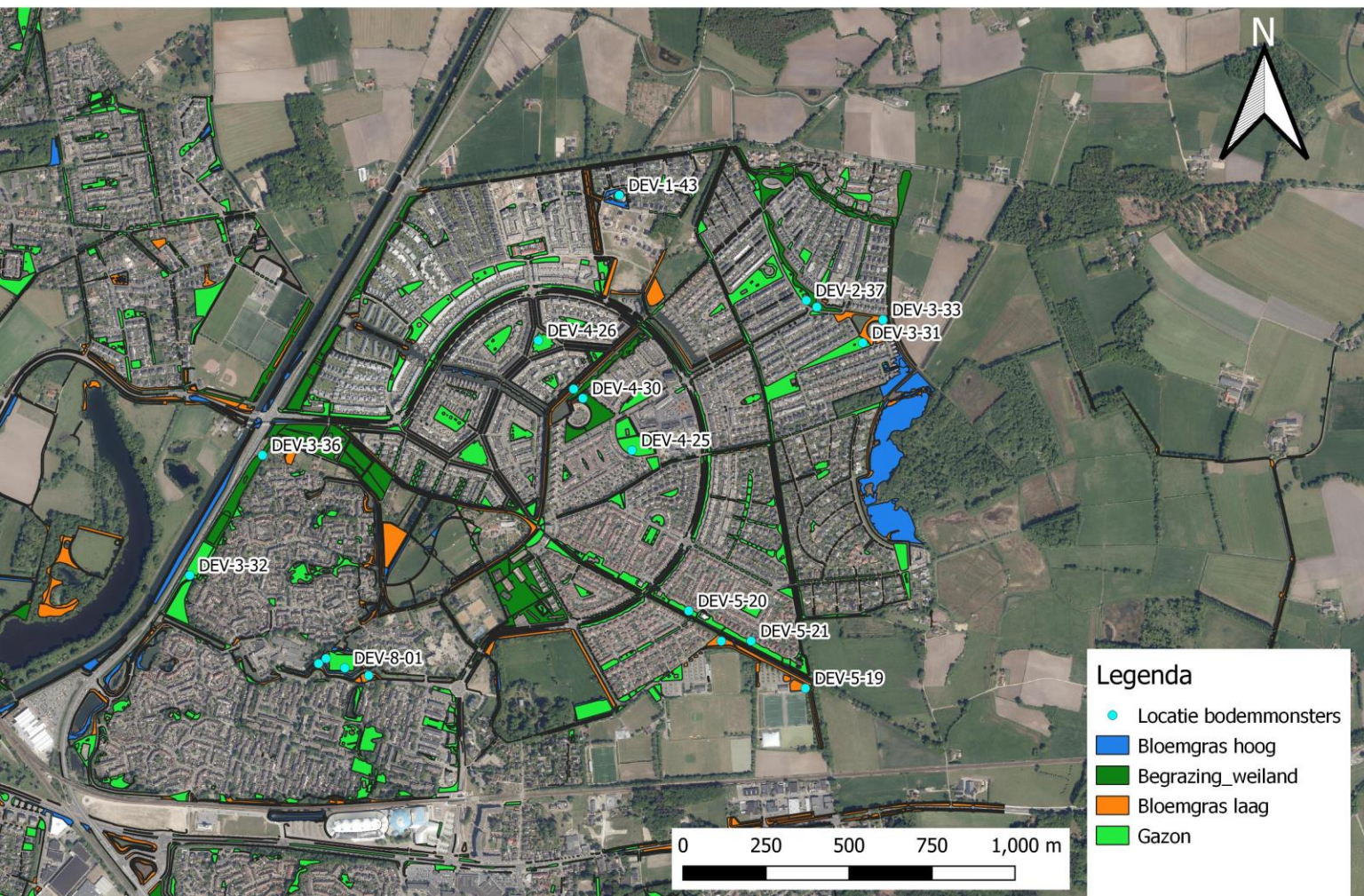
Waterdoorlaatbaarheid: Slecht

Afhankelijk van oppervlakte en soort groen. Denk aan sportvelden, begraafplaatsen en bedrijventerrein. Indien verharding, gebruik halfverharding.

Doe mee, net als de andere 17 gemeenten! Albert Vliegenthart@vlinderstichting.nl

Locaties bodemmonsters 'De Vijfhoek' Deventer

Bodemgegevens
Vegetatie
Citizen Science

City Deal OR

PROGRAMMA – NA DE PAUZE

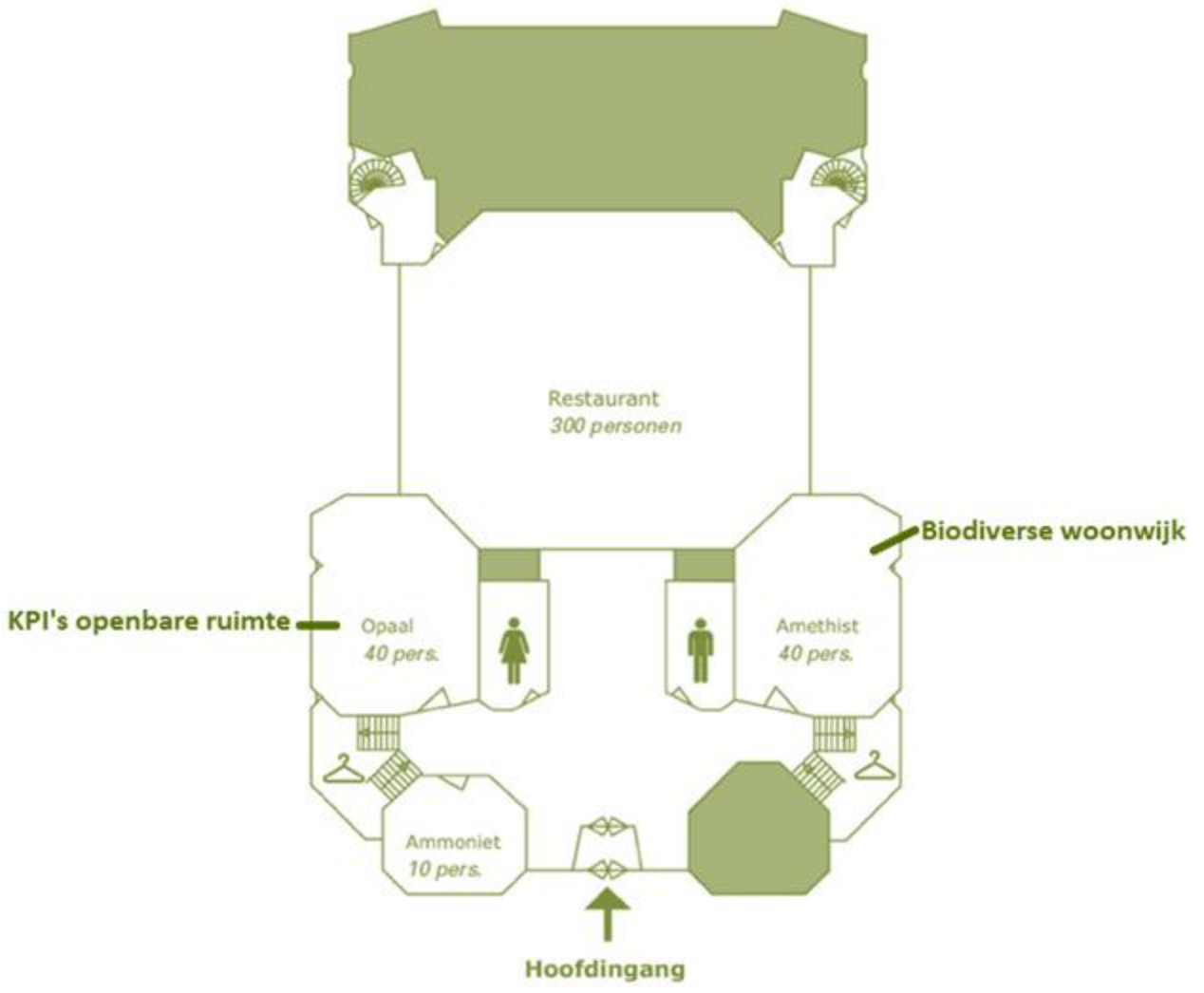
Nu	Pauze (Restaurant begane grond)
14.45-15.45	Workshop Ronde 1
15.50-16.50	Workshop Ronde 2
16.50	Afsluiting (Ionazaal)
17.00	Borrel (restaurant begane grond)

Workshop	Zaal
Ambitie naar beleid	Ionazaal
Burgerparticipatie	Pyriet
Beheer groene ruimte	Tourmalijn
Klimaatadaptatie	Chrysocola
KPI's openbare ruimte	Opaal (BG)
Biodiverse woonwijk	Amethyst (BG)

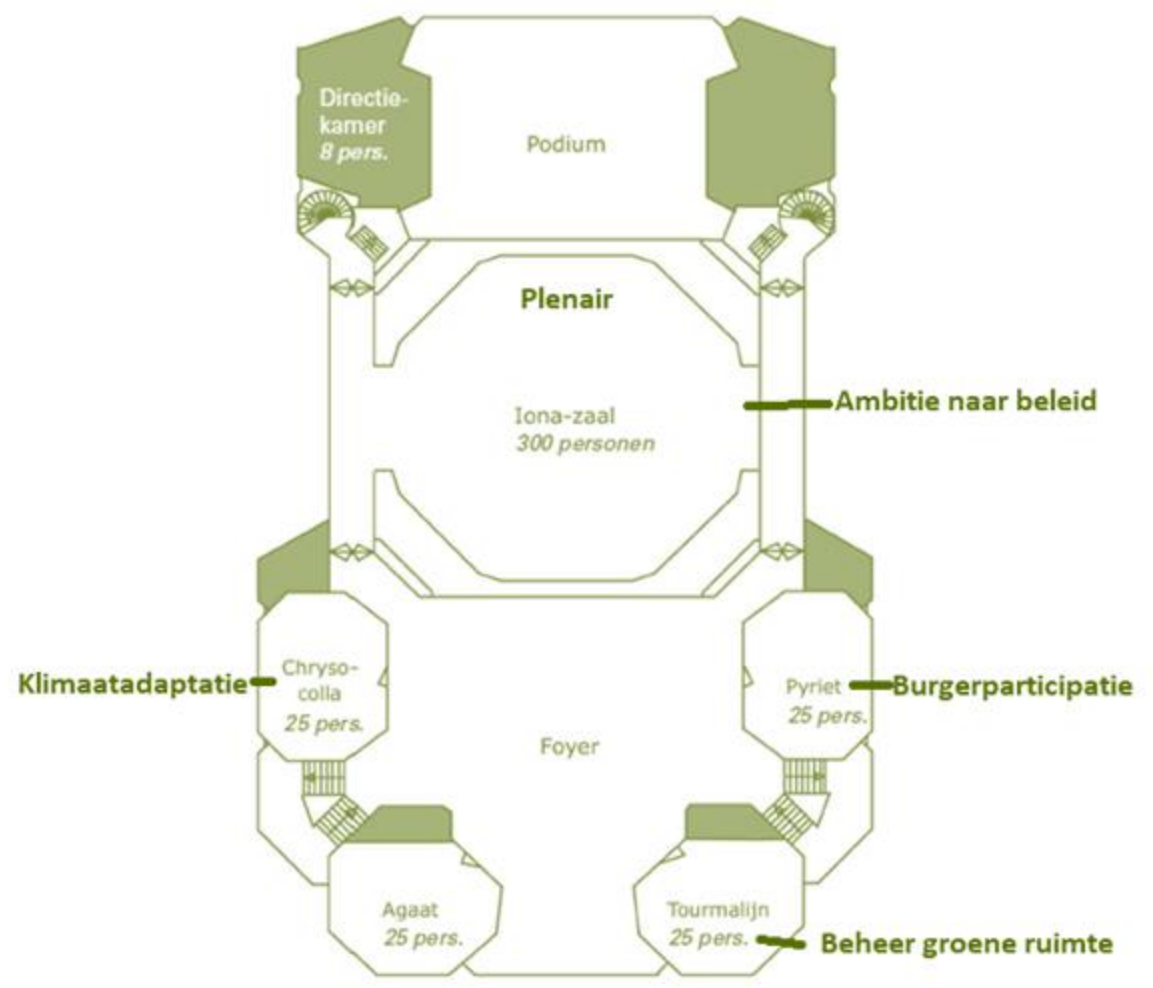

#samenvoorbiodiversiteit

Begane grond

Eerste verdieping

BEDANKT!

Heb je vragen? Of wil je je abonneren op onze maandelijkse nieuwsbrief? Neme contact op via info@samenvoorbiodiversiteit.nl

SAMEN VOOR
BIODIVERSITEIT

